

Onsdagen den 16 april em.

Kl.19.30

*Jordbruksdeparte-
mentets budget-
förslag*

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

7 § Jordbruksdepartementets budgetförslag

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1985/86:13 om statsbudgeten för budgetåret 1986/87 inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde (prop. 1985/86:100 delvis) samt om vissa forskningsfrågor (prop. 1985/86:74 och skr. 1985/86:76).

Anf. 78 TREDJE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter.

Anf. 79 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! I likhet med tidigare år är jordbruksutskottets betänkande i anledning av budgetpropositionen tämligen omfattande. Till utlåtandet har fogats inte mindre än 78 reservationer och ett tiotal särskilda yttranden. För undvikande av oklarhet vill jag redan nu yrka bifall till de 21 reservationer där moderata samlingspartiets företrädare finns noterade och i övrigt bifall till utskottets hemställan. Betänkandet innehåller självfallet trots det nu sagda många punkter där utskottet är enigt.

Jag vill först, herr talman, ge uttryck för några principiella uppfattningar om svenskt jordbruk. Den synnerligen irriterade ton som har präglat jordbruksdebatten under den gångna vintern har i hög grad fått näring från jordbruksministerns sätt att sköta jordbruksfrågorna. Jag skall återkomma till detta litet senare i mitt anförande.

Det har gjorts gällande att jordbruket är en näring i allvarlig kris. Förvisso dras jordbruket med stora problem. Förhoppningsvis är det ändå problem av övergångskaraktär. Ingen hade väl trott att en bantning av animalieproduktionen skulle kunna förenas med förbättrad lönsamhet på kort sikt. På lång sikt kommer säkerligen förbättrad lönsamhet att nås.

Jag tänker nu ägna en kort stund åt att klargöra förutsättningarna för svenskt jordbruk till skillnad från svenskt näringsliv i övrigt.

Det borde möjligen vara överflödigt att erinra om att Sverige bekänner sig till marknadsekonomin. Det är likväl nödvändigt att göra det därför att det är betydande skillnader mellan jordbrukssektorn och övriga näringslivssekto-

rer. Således är jordbruket beroende av såväl långsiktiga som årliga kortsiktigt fattade beslut för sin verksamhet. I debatten om jordbrukets lönsamhet glömmes vi att ersättningen till jordbrukaren för hans arbete, ersättning för kapital, m. m. har bestämts i en förhandling mellan staten och näringen, allt under ett paraply, benämnt jordbruksprisregleringen.

Mot denna bakgrund finns det visst fog för, såsom stundom sker i debatten, att ge uttryck för att staten inte i alla delar tar sitt ansvar för jordbruksnäringen. Statens ansvar är en direkt produkt av vårt jordbrukspolitiska system. Det förhållandet att den genomreglerade jordbrukssektorn inte alltid passar in i ett i övrigt marknadsekonomiskt system får rimligen inte leda till att jordbruksnäringen får bära hundhuvudet för statens fumlighet, en fumlighet som i vinter har illustrerats på det mest häpnadsväckande sätt. Det kan inte råda delade meningar om att staten i den ena frågan efter den andra förbereder sig att ta sin hand från jordbruket. Detta är naturligtvis fullt möjligt att göra, men knappast på det sätt som jordbruksministern och andra företrädare för jordbruksdepartementet tydligen har tänkt sig. Man kan inte låta viss verksamhet helt övergå till jordbruket under jordbrukets eget ansvar, samtidigt som näringen totalt sett är helt beroende av statsmakternas beslut. Att få sköta sig själv men inom den snävt tilltagna ram som statsmakterna tillåter är sannerligen en ytterst begränsad frihet, en frihet svår att leva upp till.

Jag skall nu, herr talman, övergå till att nämna några av de punkter där vi har reserverat oss.

För fjärde året i rad tillförs inte skörde-skadeskyddet några pengar. Inte nog med att fonden inte ges något tillskott, den skall dessutom bestå jordbruket och statsmakten med medel för skörde-skadeskyddets administration, ett minst sagt anmärkningsvärt förhållande. Elaka tungor gör rent av gällande att detta sätt att förtära skörde-skadefonden är det enda sätt på vilket den socialdemokratiska regeringen inom sig kan bli överens om hur skörde-skadefonden skall hanteras i händelse av nytt huvudmannaskap för skyddet.

En annan bedömning av förhållandet torde vara att det i och för sig inte är omöjligt med nytt huvudmannaskap för skörde-skadeskyddet men likväl högst orealistiskt att tänka sig att en ny huvudman skall träda in om skörde-skadefonden dessförinnan har förbrukats. Vi är nu på god väg dithän. Fonden har halverats under den period då den inte har getts något tillskott. Med hänsyn till fondens ränteintäkter är det alldeles uppenbart att det går fortare att förtära den kvarvarande halvan, om nu detta är regeringens mening.

Från moderata samlingspartiets sida har vi i en motion till detta riksmöte intagit en delvis ny hållning. Vi anser att det nu – på grund av vissa omständigheter, såsom goda resultat från växtförädlarna, modern maskinteknik, m. m. – finns stort behov av ett nytt skörde-skadeskydd. Det bör dock ha karaktären av katastrofskydd. Det innebär att vi menar att det inte är lika självklart som tidigare att varje jordbrukare är i behov av ersättning för i och för sig kännbara men ändå mindre skördenedsättningar, men väl att jordbrukarna skall få ersättning då en större skada inträffar. Vi har föreslagit att de närmare detaljerna beträffande utformningen av ett sådant skydd skall

utredas. Detta har vi framfört i en reservation tillsammans med folkparti- och centerrepresentanterna i jordbruksutskottet.

I en annan reservation har vi framhållit hur angeläget det är att vi snabbt får till stånd en utredning som klarlägger frågor kring djursjukvården. Den sedan några år tillbaka införda djursjukvårdsavgiften har gett regeringen möjlighet till en omfördelning av kostnadsansvaret för djursjukvården till djurägarnas nackdel. Vi från moderata samlingspartiet har aldrig ställt oss bakom detta system. Om beloppet när det infördes var relativt harmlöst, är beloppet då sannerligen inte längre det.

Regeringen har också tagit chansen att låta djursjukvårdsavgiften bli ett instrument för en omfördelning av djursjukvårdens kostnader. Detta är oförenligt med riksdagens år 1982 fattade principbeslut. Där klargjordes otvetydigt att kostnadsrelationerna inte, utöver vad djursjukvårdsavgiften innebar, skulle förändras. Detta har regeringen årligen åsidosatt.

Än värre, herr talman, är att den nya höga djursjukvårdsavgiften dessutom har gett distriktsveterinärerna avsevärd konkurrensnackdel i förhållande till veterinärerna utanför distriktsveterinärsorganisationen. Detta helt oacceptabla förhållande kan på kort tid innebära att hela distriktsveterinärsorganisationen bryter samman, något som regeringen hitintills har valt att blunda för. I reservation 42 från folkpartiet och oss i moderata samlingspartiet har vi framhållit detta. Centern har i en annan reservation gett uttryck för liknande oro. Vi förutsätter att regeringen nu förstår stundens allvar och tar itu med denna fråga.

Bakom reservation 40, som handlar om statens maskinprovningar, står ledamöterna från vpk, centern och moderata samlingspartiet. Jag vill här påminna partier och enskilda ledamöter som gärna vill stödja praktiskt miljöarbete om möjligheten att i den nu förestående voteringen rösta på reservationen.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag uppehålla mig en stund vid frågorna kring jordbruksprisregleringen – jag gör det oaktat utskottet är enigt på denna punkt. Utskottsbetänkandet är i denna del helt unikt. Troligen har utskottet aldrig tidigare nödgats vidta så allvarliga korrigeringsåtgärder gentemot regeringen som här sker. Vi har, herr talman, nödgats göra en upprepning av fjolårets riksdagsbeslut beträffande statens resp. näringens andel av överskottsarealens kostnader.

Jag nämnde inledningsvis den irriterade jordbrukspolitiska debatten som fördes i vintras. Den har i hög grad fått näring av det förhållandet att jordbruksministern beslutat sig för att frångå fjolårets beslut om att staten skall stå för 40 % av de aktuella kostnaderna. Det är enligt min mening enbart ägnat att skapa misstroende mot politiken i allmänhet när jordbruksministern tar upp ett två år gammalt räkneexempel som om det vore riksdagens beslut. Nog kan det politiska livet dra på sig misstro utan att liknande självsäkerhet ges utrymme. Jordbruksministerns handlande är närmast obeskrivligt. Glädjande nog har den tolkning som gjorts i departementet inte vunnit förståelse ute i landet, utan där står jordbruksministern ganska ensam.

”Sverige” i övrigt har förstått vad riksdagsbeslutet innebar. Inför detta tryck av en känsla av total ensamhet har också de socialdemokratiska

ledamöterna i utskottet i betänkandet anslutit sig till vpk:s och de borgerliga partiernas syn på frågan. Mera skrämmande är, i den debatt som varit, att varken jordbruksministern eller företrädarna i utskottet tycks ha förstått det djupt allvarliga i nonchalansen att frångå ett riksdagsbeslut. Man har staplat upp mer eller mindre kloka förklaringar, som om det trots allt, utan riksdagens hörande, vore möjligt att omformulera riksdagsbeslutet.

För oss som har tagit aktiv del i denna debatt har fullföljandet av riksdagsbeslutet varit en hederssak. Det borde ha varit detsamma för regeringspartiet. Nu har det i stället blivit en omvändelse under galgen för socialdemokraterna. Till synes för att understryka att de inte har förstått allvaret i nonchalansen mot riksdagsbeslutet har s-ledamöterna, med Håkan Strömberg i spetsen, formulerat ett särskilt yttrande. Där framkommer följande:

”Då kostnaderna för spannmålsöverskottet så markant överskridit de beräkningar som gjordes av livsmedelskommittén skulle en utbetalning genom spannmålskassan inte skapa möjligheter till en rimlig fördelning av kostnaderna mellan olika jordbrukarkategorier.”

Ja, herr talman, maken till tankeoreda får man sällan se i tryck. Riksdagsbeslutet förutsatte som bekant inte alls att det skulle skapas möjligheter till omfördelning mellan olika jordbrukarkategorier av dessa medel. Beloppets dramatiska förändring, som rent av är riktig, har inte på något sätt förändrat innehållet i riksdagsbeslutet. Det är närmast genant att behöva påpeka för regeringen – jordbruksministern är ju inte här i kväll – att om socialdemokraterna vill åstadkomma en förändring av fjolårets beslut, är det fullt möjligt att återkomma till riksdagen med förslag om detta. Det är emellertid något helt annat än att, som under vintern skett, försöka ta saken i egna händer.

Herr talman! Trots dessa kritiska synpunkter beträffande jordbruksministerns behandling av denna fråga är jag ändå mycket nöjd med att vi har kunnat förenas i ett enigt utskottsbetänkande, vilket klarlägger att lagt kort ligger beträffande spannmålexportens kostnader. Sveriges jordbrukare kan känna att en av näringens tunga bördor därmed lättat något.

Anf. 80 BENGT ROSÉN (fp):

Herr talman! Framtidsutsikterna för vårt lantbruk har under de senaste åren synt dystra, och pessimismen har börjat utbreda sig bland lantbrukarna. Under den senaste månaden har det dock kunnat skönjas en viss ljusning. Yttre faktorer, som fallande oljepriser och räntor som påverkar lantbruksökonomi, har naturligtvis bidragit härtill. Men framför allt beror det på att något av lantbrukets förtroende för politikerna återupprättades när ett enigt jordbruksutskott fastställde att statens ansvar för exportkostnaderna för 1985 års skörd bör uppgå till 40 % och inte till de 160 milj. kr. som kostnaderna beräknades till när riksdagen fattade beslut för ett år sedan.

Detta var nödvändigt. Alltför länge har lantbrukarna lämnats ensamma med problemen. När massmedia både sakligt och osakligt kritiserat lantbruket och kvaliteten på livsmedlen har sällan någon politiker stått upp till försvar, trots att vi från alla partiers sida har varit med och utformat jordbrukspolitik, där kvantitet ofta satts före kvalitet. Nu tar vi ut avgifter

på handelsgödsel och växtskyddsmedel som bekostar forskning, bl. a. den som är inriktad på att förbättra livsmedelskvaliteten, minska användandet av jordbrukskemikalier och finna alternativanvändning för överskottsarealen. Det är alltså näringen som bekostar denna forskning, men det är staten som styr inriktningen och bär ansvaret för den. Intill dess den har avsatt resultat måste vi ta konsekvenserna av den förda jordbrukspolitiken och ge jordbruket möjlighet att överleva.

Men det är uppenbart att vi måste förändra politiken, så att vi får ett mer marknadsanpassat lantbruk. På kort sikt kan vi banta i den statliga jordbruksbyråkratin och därmed låta näringen och enskilda lantbrukare bestämma mer och sänka statsutgifter.

Folkpartiet har i sin jordbruksmotion yrkat på en sänkning av ambitionsnivån beträffande lantbruksnämnderna. Vi tycker att man alltför ensidigt har satsat på storleksrationalisering. Därmed har framför allt i mellanbygder och skogsbygder alltför många småbruk försvunnit, varför landsbygden har avfolkats. Folkpartiet vill avskaffa prisprövningen och investeringsstoppet för djurstallar. Vi vill utreda om lantbruksnämndernas rådgivning kan samordnas med hushållningssällskapens. Sven Eric Lorentzon har i en motion föreslagit att man skall utreda möjligheterna att bygga upp lantbrukscentra vid länens lantbruksskolor och koncentrera all rådgivning dit. Folkpartiet stöder denna motion. Sammantaget innebär dessa förslag att vi successivt något kan minska på anslagen till lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna.

Folkpartiet har även som en konsekvens av en föreslagen sänkning av ambitionsnivån när det gäller lantbruksnämndernas storleksrationalisering föreslagit en viss utförsäljning av mark från jordfonden. Vi vill även minska kostnaderna för administrationen av skörde-skadeskyddet.

Vidare stöder vi Gudrun Norbergs motion där det krävs att lantbruksnämnderna bör tilldelas uppgiften att fullfölja arbetet med jordbrukets blockorganisation. Detta är viktigt för att trygga livsmedelsförsörjningen under beredskapstillstånd och krig, men det kan också ha stor betydelse för att få i gång ökad maskinsamverkan i fredstid, vilket kan vara en väg för att sänka maskinkostnaderna.

Men, herr talman, det behövs större förändringar än så av jordbrukspolitiken. Fortsätter vi på den inslagna vägen med allt fler regleringar och med att i politisk ordning fastställa såväl priserna på lantbruksprodukter som vad den enskilde bonden får och inte får producera så blir bönderna mer att anse som ackordsarbetare åt staten än som fria företagare. Därmed läggs en tvångströja på lantbruket, och samhället avstår från att ta vara på den dynamiska kraft för utveckling som finns hos friare, självbestämmande bönder.

Jordbruksutredningar sedan 1920-talet har visat på den stora betydelse som vårt lantbruk har för vårt försvar, för vår beredskap och för vår regionalpolitik. Men de visar också hur regleringarna har ökat för varje decennium för att nu utgöra en hart när ogenomtränglig snårskog. I takt med produktivitetspressen på jordbruket avfolkas landsbygden, vilket medför regionalpolitiska problem, som även kommer att påverka vårt försvar och vår beredskap. Den enskilde lantbrukaren får felaktiga produktionssignaler när hans produktion inte är direkt kopplad till marknaden. Det kan för

honom vara lönsamt att höja produktionen trots att det är olönsamt för näringen och samhället som får svara för exportkostnaderna.

Under de senaste åren har olika ekonomer förordat ett borttagande av gränsskyddet och att vårt lantbruk skulle gå över till att producera till världsmarknadspriser. Även om vi från folkpartiets sida inte tror att det är möjligt för Sverige att ensidigt ta bort gränsskyddet, så har vi under flera år i våra jordbruksmotioner yrkat på en förutsättningslös utredning om möjlig avreglering. Vi är övertygade om att i vart fall betydande förenklingar kan uppnås.

Det har i olika sammanhang förts fram förslag att staten skulle koncentrera sitt stöd till jordbruket till arealbidrag. Jag tycker att det är en intressant tanke som den begärda utredningen kunde arbeta med. Om man kan låta arealbidrag fastställas och utgå regionalt, kan man låta olika klimatologiska, försvars-, beredskaps- och regionalpolitiska aspekter påverka bidragets storlek. Arealbidraget skulle kunna utgöra en ersättning för de insatser som lantbruket gör samhället utöver att producera livsmedel. Om det sedan räcker med ett gränsskydd mot internationella dumpningspartier för att vi skall kunna gå över till världsmarknadspriser och därmed ett mer marknadsanpassat lantbruk, får utredas.

Jag vill i detta sammanhang, herr talman, framhålla att det är av omtanke om jordbruket som folkpartiet vill ändra jordbrukspolitiken. Folkpartiet slår i sin jordbruksmotion fast att lantbruket är av stor betydelse för vårt land och att lantbrukarna måste ges goda möjligheter att bedriva sin näring. Om en kommande utredning lägger fast en annan inriktning för jordbrukspolitiken med mindre statlig styrning och större möjligheter för den enskilde lantbrukaren att påverka sitt företag, har jag den uppfattningen att det behövs en relativt lång omställningstid.

Herr talman! Intill dess en omläggning skett är det nödvändigt att betona vikten av att staten lever upp till beredskaps-, konsument- och producentmålet så att lantbruket inte långsamt stryps. Lantbrukarna är inte någon enhetlig yrkeskategori. Det finns många som fortfarande klarar sig hyggligt. Men det finns få som i dag har en tillfredsställande avkastning på sitt i jordbruket insatta kapital, och det finns framför allt ett relativt stort antal yngre lantbrukare med hög skuldsättning som är illa ute. Betalningsinställelserna ökar oroväckande.

I vår folkhemstradition ligger att inte missgynna någon minoritetsgrupp. Lantbrukarna har genom rationaliseringar och egen effektivitet blivit en sådan grupp. Därför bör vi i politisk enighet slå vakt om vårt lantbruk.

En annan minoritetsgrupp är samerna. Folkpartiet stöder utskottets majoritet, som föreslår att ersättningen för rovdjursrivna renar även i fortsättningen skall utgå ur särskilt anslag. Staten har ansvaret för rovdjursstammen, och ersättningen till samerna för rivna renar skall inte räknas som ett anslag som främjar rennäringen. Folkpartiet vill vidare ha en översyn av ersättningsreglerna, och vi vill att medel anvisas för bidrag till trygghetsförsäkring för renskötare.

Härmed, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 3, 6, 8, 9, 11, 13, 15, 18 och 19 samt i övrigt till utskottets hemställan.

Herr talman! De yttre förhållandena för jordbrukspolitiken har förändrats radikalt under senare tid, särskilt under det senaste året:

- Debatten om livsmedelskvaliteten har aldrig varit så intensiv som nu.
- Miljöfrågorna i samband med jordbruk och livsmedelsproduktion står i fokus.
- De s. k. överskottsproblemen har vuxit till en storlek som innebär stora bekymmer såväl för näringen som för samhället.
- Ett jordbruksavtal på nollnivå har accepterats. Detta har fått – och kommer att få – positiva effekter såväl på löneutvecklingen som på samhällsekonomin.

Bakgrunden till jordbrukets i dag besvärliga situation är en lång historia, men jag vill ändå med några ord beröra den.

Den jordbrukspolitik som har dominerat utvecklingen under 1970- och 1980-talen grundlades på 1960-talet av den dåvarande socialdemokratiska regeringen. De nyckelord som användes i debatten om jordbruket var strukturomvandling, rationalisering, industrialisering och kemikalisering. Ett storskaligt jordbruk med större insatser av handelsgödsel och bekämpningsmedel skulle garantera konsumenterna billiga livsmedel och en hög kvalitet. Även om samma politik egentligen fortfarande bedrivs, känner vi i dag att de här orden inte ligger lika väl i munnen.

Om 1960-talet var ett bekymmersamt årtionde för det svenska jordbruket, blev 1970-talet något ljusare. En ökad livsmedelskonsumtion – påskyndad av livsmedelssubventioner från en välfylld statskassa – underlättade detta. Optimismen växte inom jordbrukarleden och förstärktes också av regeringsskiftet 1976. Optimism och investeringsvilja inom jordbruket kunde naturligtvis hälsas med stor tillfredsställelse. När denna investeringsvilja däremot spred sig till att också gälla en omfattande industriell produktion av animalier, borde samhället på ett tidigt stadium ha satt in begränsningsåtgärder. Dessa tankegångar framfördes också från centerpartiet vid upprepade tillfällen under denna tid.

Alla känner till de ekonomiska problem som drabbade vårt land från mitten av 1970-talet. Det blev av statsfinansiella skäl nödvändigt att undan för undan begränsa livsmedelssubventionerna. Därmed avstannade livsmedelskonsumtionens ökning, och man fick även vidkännas en minskning. Räntenivåns snabba stegring ledde samtidigt till stora problem för jordbrukarna som investerat under den optimistiska perioden.

Jordbrukets produktivitetsutveckling avstannade emellertid inte när konsumtionen gjorde det. Ny teknik, forskning och rationalisering hade givit denna utveckling en hög takt under 1970-talet. Överskotten av livsmedel, framför allt animalier, blev under de första åren på 1980-talet ett bekymmer. Jordbruket skulle självt svara för överskottskostnaderna på animalierna, och därför blev det en förlustbringande export med kraftiga prissänkningar till bonden. Eftersom hushållens inkomster inte ökade, fanns det inte heller någon möjlighet att ta ut några höjda priser på livsmedel hos konsumenten. Jordbrukarnas enda möjlighet att kompensera sig för den sjunkande lönsamheten fanns i att ytterligare intensifiera produktionen. Detta förhål-

lande framhåller också jordbruksministern i den proposition som vi nu behandlar.

Riksdagen har tidigare varit enig om att all åker skall brukas. Det öppna kulturlandskapet skall bevaras. Man har också sagt att näringen själv skall ta konsekvenserna av ett överskott på animaliesidan och sträva efter att få ned detta till en minsta möjliga nivå. Den areal som då inte behövs för den svenska konsumtionen av livsmedel skulle användas för spannmålsproduktion, och för denna spannmålsproduktion skulle samhället ta ett delansvar.

I dag upplever många jordbrukare att samhället för det första har stimulerat en ökad produktivitet, för det andra inte i tid har satt in åtgärder för att begränsa överetablering och överproduktion och för det tredje – när jordbrukarna nu ansträngt sig att uppfylla samhällets krav på hög effektivitet och detta leder till pristryckande överskott – inte är berett att ta sitt ansvar. De hårda diskussioner mellan näringen och regeringen, som vi bevittnat under det senaste året, visar på detta förhållande. Riksdagsuttalandet från våren 1985 om att samhället skall svara för 40 % av överskottsarealens kostnader har regeringen upprepade gånger försökt slingra sig undan.

Bengt Roséns tal alldeles nyss, som innebar ett angrepp på regleringsekonomin och därmed på samhällsansvaret för livsmedelsproduktionen, måste avvisas. Det går tyvärr inte, Bengt Rosén, att i denna kammare besluta om omvärldens jordbrukspolitik. Folkpartiets omtanke gäller nog inte jordbruket i det här sammanhanget.

Innan jag fortsätter att gå in på frågan om hur man skall lösa jordbrukets problem, vill jag peka på några viktiga förändringar i samhället.

1. Miljömedvetandet ökar. Allt fler inser att naturen inte klarar vilka belastningar som helst. Försurningshotet är en realitet. Den alltför höga förbränningen av fossila bränslen leder inte bara till försurning utan också till höjning av koldioxidhalten i atmosfären och därmed till allvarliga klimatförändringar. Spridningen i naturen av giftiga ämnen som tungmetaller och naturfrämmande kolföreningar innebär allvarliga skador på växter och djur. I detta läge inser vi att vi inte kan fortsätta att förbränna enorma mängder av fossila bränslen, och att vi inte kan fortsätta med en teknik som leder till ökad giftspridning i miljön. Denna situation kommer att leda till ökade krav på jordbruket som råvaruproducent till energisektorn och till industrisektorn, men också på miljövänligare produktionsmetoder.

2. Mer av människors intresse riktar sig i dag mot kvalitet och mindre mot kvantitet. Detta är i och för sig en glädjande utveckling i ett samhälle med en hög materiell standard. En del av detta ser vi i debatten om livsmedelskvalitet. Synpunkter på djurhållningen av miljömässig och etisk karaktär kan därför också ses som ett utslag av samma attitydförändring. Även denna förändring ställer nya krav på jordbruket. 1960-talets krav på billiga livsmedel håller på att komma i bakgrunden i förhållande till dagens krav på hög kvalitet. Vid val av produktionsformer får inte endast effektiviteten vara avgörande utan även miljöaspekter, livskvalitetsfrågor och etiska synpunkter.

3. Vi är på väg ut ur industrisamhället. Det totala antalet industrisysselsatta nådde sin kulmen i mitten på 1960-talet. Minskningarna doldes länge av en

ökad sysselsättning i offentligsektorn. Sedan flera år är denna ökning också avbruten. I dag kan vi notera en viss ökning i privat tjänst, och högkonjunkturen har inneburit ett tillfälligt uppsving. Men långsiktigt kommer sysselsättningsfrågan att vara mycket bekymmersam. Sett ur detta perspektiv är det inte självklart att det är en fördel om det går att avvara ytterligare 25 000 eller kanske 40 000 bönder fram till sekelskiftet.

Dagens situation, som är kopplad till de förändringar jag här har nämnt, antyder en långsiktig målinriktning för jordbrukspolitiken. Naturresursen mark måste användas effektivt. Den del av marken som är åkerjord har en betydligt mer flexibel användning än skogsmarken. Därför kommer åkermarken att behövas både för produktion av livsmedel till en växande världsbefolkning och för produktion av energi- och industriråvaror. Jag tror det råder en bred politisk enighet om detta synsätt.

Dagens bekymmer är bl. a. att lönsamhetsnivån i jordbruket nu är så låg att en del av dess resurser kan komma att förslösas. Jag talar då om resurser som åkermarken men också om kunniga jordbrukare och om befintlig infrastruktur i våra glesbygder. Frågan är hur vi skall komma över denna lönsamhets svacka och göra den så kort som möjligt.

I detta sammanhang vill jag peka på det principuttalande som jordbruksutskottet gör i anslutning till frågan om samhällets ansvar för spannmålsöverskottet. Själva sakbehandlingen av och motionerna i anslutning till denna fråga har uppskjutits till den kommande behandlingen av regeringsförslaget om jordbruksprisregleringen. Utskottet har emellertid blivit enigt om att lägga fast principen om fördelningen mellan staten och näringen, vilket bl. a. måste innebära att staten svarar för 40 % av de verkliga kostnaderna för spannmålsöverskottet vid normalskörd.

Enligt utskottets skrivning måste detta klart tillämpas på 1985 års skörd. Utskottet påpekar också att jordbruket har långa framförhållningsperioder som gör att det även beträffande 1986 års skörd är svårt att i någon större utsträckning påverka produktionens inriktning och omfattning. Även här måste således samhällsansvarets form och omfattning i huvudsak ligga fast.

Jag utgår ifrån att socialdemokraternas särskilda yttrande om fördelning och om metoder inte strider mot vad jag här har sagt.

Jag vill emellertid peka på att utskottet anser det angeläget att ytterligare överväganden i denna fråga kan ske i syfte att bl. a. främja en långsiktig produktionsanpassning och för att om möjligt nå fram till andra lösningar som successivt minskar kostnadsbelastningen för samhället. Detta är angeläget inte bara för samhället, som svarar för 40 % av kostnadsansvaret för spannmålen – en begränsad del av det totala överskottet – utan än mer för näringen som har att för egen del bära det tyngsta kostnadsansvaret. Jag kan med tillfredsställelse konstatera att initiativ redan tagits såväl från regeringen som från näringen om tillsättande av en arbetsgrupp som skall göra sådana överväganden.

Jag avser inte här att närmare gå in på alla de reservationer vi fogat till utskottets betänkande, men jag vill ändå nämna att de förändringar som krävs inom jordbruket för att klara framtiden gör det nödvändigt med satsning på forskning och utveckling och att det finns fungerande samhällsor-

gan som kan bibringa jordbrukarna forskningens resultat. Av det skälet bör man vara försiktig med att beskära lantbruksnämndernas anslag.

Jag yrkar därför bifall till reservationerna 2, 5 och 10. Även statens maskinprovningar bör få ett ökat anslag, i enlighet med reservation 40.

I detta betänkande behandlas även propositionen 74 om vissa forskningsfrågor och regeringens skrivelse 76. Forskningen är utomordentligt viktig, och den användning av gödselmedelspengarna som nu sent omsider kommit till stånd kan därför hälsas med tillfredsställelse i stora stycken. Det gäller bl. a. satsningen på en fullskalcanläggning för etanolproduktion.

Att däremot överföra 28 miljoner från dessa medel till försurningsanslaget är en brandskattning av en trängd näring som vi anser felaktig. Det innebär inte att försurningsproblematiken negligeras av centerpartiet. Tvärtom yrkar vi att samma summa skall användas för detta och därjämte fem miljoner för särskilda informationsinsatser men att dessa pengar skall tas från annat håll än från gödselmedelsavgifterna.

Jag yrkar bifall till de reservationer som är fogade till betänkandet i detta avseende.

Herr talman! Svenskt jordbruk, svenska jordbrukare och svensk landsbygd är viktiga samhällsresurser. Den svenska jorden är till stora delar mycket god. Dessutom är behovet av kemiska medel jämförelsevis litet. De svenska bönderna tillhör världens skickligaste. Produktionsnivån i såväl åkerbruk som djurskötsel hävdar sig vid så gott som varje jämförelse. Produktivitetsökningen i jordbruket är skyhögt högre än i någon annan del av svenskt näringsliv eller samhällsverksamhet hittills under 1980-talet.

Dagen och morgondagen ställer nya krav på samhället, på människorna och på naturen. I detta perspektiv är det s. k. överskottsproblemet egentligen inget problem. Det utgör i stället en enorm möjlighet. Problemet är tekniskt och politiskt – på vilket sätt vi skall kunna utnyttja denna möjlighet. Här efterlyses mer handlingskraft från regeringen och en större ambition att se möjligheterna i problemen.

Anf. 82 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Jag hade tänkt börja mitt anförande med ett par allmänna kommentarer i anledning av det betänkande som vi nu diskuterar.

För det första: Vi har en jordbruksnäring i kris – lönsamheten är dålig, man står inför stora omställningsproblem och för många jordbrukare ter sig framtiden som oviss. Vi har ett Norrlandsjordbruk som regering och riksdag sägs slå vakt om men som darrar i sina grundvalar; ja, på sina håll är man närmare sanningen, om man talar om dödsryckningar. Hela den här problematiken är inramad av en debatt som tidvis är intensiv och ibland av en form och ett innehåll som inte helt är förankrade i verkligheten.

Detta är synd. Både producenter och konsumenter borde ha ett gemensamt intresse av att vår livsmedelsproduktion sker på det bästa sättet. Därför vore det önskvärt att det stora intresset för vår livsmedelsproduktion länkades in på en konstruktiv debatt om hur alla de problem som finns skall kunna lösas. Här vilar självfallet också ett stort ansvar på riksdag och regering. Vi har, som många andra länder, ett gränsskydd för jordbruksnäringen, och därmed för vår livsmedelsproduktion, som kräver planerade åtgärder när något måste göras.

På det här området finns mycket i övrigt att önska. Det är därför välgörande att riksdagen på åtminstone en punkt kommer att ge ett besked i en fråga som varit omgärdad av många frågetecken, nämligen fördelningen mellan staten och näringen av kostnadsansvaret för spannmålsöverskottet.

Den här frågan och övriga som berör prisregleringen blir det tillfälle att återkomma till, varför jag avser att inte nu närmare gå in på hithörande problem.

För det andra: I det här betänkandet behandlas ett stort antal motioner med sammanlagt 251 yrkanden. I denna mängd av yrkanden har det inte varit det lättaste att i detalj avgränsa dem som man har sympati för och vill stödja och dem som bör avvisas och avslås. Många delvis likartade yrkanden återkommer också i olika sammanhang; det har därför inte varit möjligt att vid varje punkt klart reservera sig för en annan uppfattning. Jag vill ha detta sagt för att undvika eventuella missförstånd.

Till betänkandet har det också fogats ett mycket stort antal reservationer, närmare bestämt 78, och därtill 11 särskilda yttranden. I reservationerna, och självfallet även då det gäller ställningstaganden till de olika momenten, finns alla möjliga konstellationer.

Det visar till att börja med att det inte finns någon större samstämmighet partierna emellan. Men framför allt visar det faktum – nämligen att bland alla borgerliga reservationer kan man endast i tre fall tala om en borgerlig enighet. Det finns alltså inget enhälligt borgerligt alternativ.

Herr talman! Med dessa kommentarer tänker jag övergå till att beröra en del avsnitt i betänkandet. Paul Lestander kommer senare i debatten att uppehålla sig vid några reservationer från vpk.

Som jag inledningsvis nämnde har vi en jordbruksnäring i kris. För innevarande budgetår har riksdagen anslagit 40 milj. kr. för att hjälpa skuldsatta jordbruksföretag. Vi vet nu att endast en mindre del av de företag som har stora problem har fått stöd. Det behövs alltså fortsatta åtgärder på området. Vi har i en motion föreslagit att man mycket snabbt skall utvärdera de hittills vidtagna åtgärderna och att regeringen skall återkomma till riksdagen med förslag om medelsanvisning för fortsatta åtgärder.

Under punkten 10. Främjande av rennäringen, finns två reservationer från regeringspartiet. I budgetpropositionen föreslogs att anslaget för ersättning av rovdjursrivna renar skulle sammanslås med anslaget för främjande av rennäringen. Vi ansåg att detta endast var möjligt om man kunde garantera en klar särredovisning av de medel som var avsedda för ersättning för rovdjursrivna djur. Enligt vår mening måste frågor om ekonomiskt stöd till rennäringen, å ena sidan, och åtgärder som ytterst är betingade av det allmänna intresset att bibehålla en levande rovdjursstam i vårt land, å andra sidan, klart hållas isär. Här får det inte råda några som helst oklarheter. Vi har också biträtt kravet på en uppräknings av prisstödet åt rennäringen. Här bör det ankomma på berörd myndighet och regeringen att återkomma med förslag. Vi utgår ifrån att denna uppräknings kommer att genomföras under kommande budgetår.

Folkpartiet har i betänkandet reserverat sig till förmån för insatser för flora och fauna. Vi har ingen annan mening om detta, men vi ifrågasätter om det är nödvändigt med ett särskilt anslag för ändamålet. Vi har i stället föreslagit en

höjning av anslaget till naturvårdsverket, vilket då inbegriper medel för detta ändamål. Jag vill ändå understryka det nödvändiga i att medel ansås för sådana insatser. Av och till får man bekräftat att det är en stor brist att det inte finns pengar för dessa insatser.

Det finns en rad motioner om skogen och skogspolitiken, som har avsatt några reservationer. Det finns stora betänkligheter när det gäller skogsgödsling, hyggesplöjning och inplantering av främmande trädslag, betänkligheter som borde innebära att vi går litet försiktigare fram än vad som nu är fallet. Försurning och skogsdöd är ett allvarligt hot, utlakning och därmed skador på våra vattendrag är ett annat. Allt detta borde stämma till eftertanke och försiktighet. Nu sägs hithörande frågor följas mycket uppmärksamt av regering och berörda myndigheter, och det är bra, men jag får känslan av att man ofta väntar för länge innan nödvändiga åtgärder vidtas för att skydda vår natur. Det är än i dag ett gångbart ordspråk att det är bättre att stämma i bäcken än i ån.

När det sedan gäller frågan om den fjällnära skogen, yrkas det på vissa åtgärder. Nu sker det en hel del på det här området, bl. a. en markplanering. Jag har sagt förut, och jag kan gärna upprepa det, att man borde ha startat mycket grundligare utredningar på det här området än man har gjort. Det skulle alla parter ha tjänat på. Jag tror inte att konflikterna i detta område, som allmänt kallas för Europas sista vildmark, kommer att lösas med de åtgärder som nu är vidtagna. Men å andra sidan måste vi avvakta vad som inom en snar framtid blir resultatet av de här åtgärderna. Man kan inte ständigt ösa på med nya åtgärder och föreskrifter utan att ha en helhetsbild. Det hjälper heller inte upp situationen att yrkanden i reservationerna har en luddig karaktär.

Vi har här i kammaren haft många debatter om vårt skogsbruk och om hur viktig näringen är för vårt land. Vi strävar efter en bra skötsel av våra skogstillgångar, vi vill ha en fungerande virkesförsörjning till våra industrier, osv. Men då det gäller att ge tillsynsmyndigheten på området, skall alltså skogsvårdsstyrelserna, resurser, då visas enligt min mening en stor återhållsamhet. Det är viktiga uppgifter som skogsvårdsstyrelserna har att fullgöra, och vi anser därför att anslaget bör räknas upp. Här har vi gjort en omprioritering mellan anslaget till skogsvårdsstyrelserna och anslaget till byggande av skogsvägar.

Ett annat anslag som vi också anser bör räknas upp utöver vad regeringen har föreslagit är anslaget till statens maskinprovningar. Det kan inte nog betonas vilken betydelse för jord- och skogsbruket denna verksamhet har. Det kan kosta mer än det smakar att inte ge statens maskinprovningar tillräckliga resurser för att kunna bedriva en verksamhet med noggrannhet och objektivitet.

Herr talman! I anslutning till riksdagens beslut år 1984 om avgifter på gödsel- och bekämpningsmedel uttalades att inflytande medel skall användas till utökade insatser i fråga om forskning, rådgivning och miljöförbättrande åtgärder. Vidare anfördes att avgifterna i stor utsträckning bör användas för sådan forskning och rådgivning som kan främja en minskning av behovet och användandet av handelsgödsel och bekämpningsmedel i jordbruket och att arbetsmiljön för dem som hanterar preparaten bör beaktas särskilt.

Med bästa vilja i världen kan man inte påstå att regeringen har följt riksdagens uttalande om användningen av dessa pengar. Här anslås t. ex. 28 milj. kr. av influtna medel till försurningsprogrammet. Självfallet är vi inte emot ökade resurser på detta område, men vi förstår svårigen motivet för att en näringsgren skall bekosta hela den anslagshöjning som har sin grund i ett tidigare riksdagsbeslut om ett handlingsprogram mot luftföroreningar och försurning.

Från vårt partis sida har vi visat ett mycket stort tillmötesgående gentemot regeringens förslag, när vi kommit fram till att 59,1 milj. kr. bör användas till annat ändamål än vad regeringen har föreslagit. Detta har vi också reserverat oss för. Man får beklaga att en viss teknik i sammanhanget, plus brister i partiernas yrkanden, gjort att det synes vara omöjligt att tillrättalägga de uppenbara misstag som nu begås. Av skadan blir man vis, och det finns anledning till skärpning i kommande behandling av frågan om användandet av dessa medel. Trots de svårigheter som förelegat så har det ju varit möjligt att få en bredare anslutning i några reservationer.

Ingen kan ju förneka att det finns vissa – t. o. m. stora – miljöproblem i jordbruket. Vi har därför föreslagit ett åtgärdsprogram, för vilket vi har reserverat oss och därmed även tillgodosett yrkanden i andra motioner som behandlas i detta betänkande.

I stort är hotet mot vår miljö överhängande på många områden. Det gäller både luft, mark och vatten. Rapporter om skador och mörka framtidsvyer duggar tätt, och ibland funderar man om det verkligen finns någon väg tillbaka eller om den oundvikliga katastrofen väntar runt hörnet. Det ligger ju inte i människans sätt att vara att ge upp, och det torde väl vara giltigt även i detta fall. Men om nu något skall hända, går det inte att sticka huvudet i busken – det måste handlas.

Vi har även en myndighet på detta område, som vi ställer stora krav på. Det är helt klart, enligt vår mening, att de krav vi ställer på insatser inom natur- och miljövard inte på ett tillfredsställande sätt står i ett rimligt förhållande till de resurser som ställs till förfogande. Vi har därför reserverat oss för ett högre anslag till naturvårdsverket.

Till sist, herr talman, några ord om motionsyrkanden som har fått en positiv behandling i betänkandet och som det därför inte funnits anledning att reservera sig för.

I några motionsyrkanden krävdes åtgärder för att häva bristen på skogstekniker i Norrlandslänen. Utskottet säger sig i viss mån dela de synpunkter som framförs i motionerna, och enligt utskottets mening finns det anledning att överväga någon form av distansundervisning eller anordnande av studiekurser på orter där man kan utnyttja den kapacitet som finns hos befintliga undervisningsanstalter i Norrlandslänen. Den skrivningen får man hälsa med tillfredsställelse.

Även några motionsyrkanden om åtgärder för bevarande av ett öppet landskap har behandlats välvilligt i utskottet. Det är ett enigt utskott som betonar att förslagen i motionerna förtjänar att närmare övervägas i samband med den fördelning av medel som det ankommer på regeringen att göra. Här skall också de behov som eventuellt föreligger av åtgärder inom vissa delar av landet beaktas.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till de reservationer i betänkandet som jag med mitt namn har biträtt.

Anf. 83 HÅKAN STRÖMBERG (s):

Herr talman! Eftersom Arne Andersson i Ljung efterlyste jordbruksministern, kan jag säga att han under eftermiddagen tvingats uppsöka sängen på grund av sjukdom och då självfallet, som han själv uttryckte det, tyvärr inte kan vara med här.

Utskottet har i detta sammanhang haft att ta ställning till inte mindre än 251 motionsyrkanden. Det är det högsta antal motionsyrkanden som utskottet någonsin haft att ta ställning till i ett sammanhang.

Förutom budgetpropositionen har utskottet behandlat också en proposition om forskning, proposition 74. De båda propositionerna har varit föremål för mycket noggrann granskning. Trots detta granskningsförfarande har propositionerna förutom på två punkter vunnit utskottsmajoritetens gillande. Det är fråga om åtgärder på rennäringens område, där en majoritet i utskottet har gått emot de förslag till åtgärder som framförts i propositionen och som vi socialdemokrater också ställt oss bakom. Vi ger också våra motiv för detta i reservationerna 14 och 16.

Förutom dessa båda reservationer, som vi socialdemokrater svarar för, har till utskottsbetänkandet fogats 76 ytterligare reservationer. Men det är, som John Andersson också påpekade, endast på tre punkter som de borgerliga partierna kunnat sammanföra sina åsikter i gemensamma reservationer. Det är således på de allra flesta punkter en bred majoritet i utskottet som står bakom de förslag som framlagts i betänkandet. Jag tycker det är glädjande att vi lyckats fånga den breda majoriteten i utskottet. Jag hoppas att detta skall bli fallet också när vi senare går till omröstning här i kammaren.

Det har från jordbrukarhåll under senare år på olika sätt framförts kritik mot den förda jordbrukspolitiken. Även om vi inte ansluter oss till kritiken, är vi medvetna om de stora påfrestningar som jordbruksnäringen varit utsatt för under dessa år. Vi har också genom olika åtgärder försökt åstadkomma lösningar på dessa punkter. Jag är medveten om att dessa åtgärder inte på alla områden varit tillräckliga, men de förefintliga ekonomiska ramarna har medfört att det inte varit möjligt att med samhällsåtgärder lösa problemen i samma takt som de uppstått.

Jag tänker närmast på den förändring som skett när det gäller världsmarknadspriserna på spannmål och på animalieprodukter, vilka sjunkit så markant under senare år. Därmed har våra exportkostnader stigit till för såväl jordbruksnäringen som samhället rent orimliga höjder. Därför måste åtgärder vidtagas för att minska dessa kostnader.

Också inom näringen tycks man nu inse att man inte kan fortsätta att producera livsmedelsöverskott som vi inte själva kan konsumera och som skall betalas av samhället. Samhällets ekonomiska åtaganden borde under den närmaste framtiden mera inriktas på åtgärder som leder till ändring av produktionsinriktningen inom jordbruket och på selektiva insatser för de jordbrukare som drabbas hårdast av alltmer ökade avgifter till regleringskassorna.

Även om vi de närmaste åren framöver kommer att tvingas att arbeta med

icke obetydliga budgetunderskott, är budgetunderskottet numera bara hälften av vad det var för fyra år sedan. Räntesänkningar, av regeringen vidtagna åtgärder mot inflationen samt nedgången i oljepriset och sjunkande dollarkurs borde kunna innebära inte obetydliga förbättringar också för jordbruksnäringen.

Även om det är ett stramt budgetförslag som utskottets majoritet haft att behandla och ställt sig bakom, finns det utrymme för ökade satsningar på en rad angelägna områden. Totalt innebär det budgetförslag som vi nu skall ta ställning till en ökning med 81 milj. kr. jämfört med den budget som vi arbetar med under innevarande år. Dessutom har det skett vissa omfördelningar som innebär att vi kan tillstyrka icke obetydliga ökningar av anslag till angelägna ändamål inom det område som utskottet har att behandla.

Självfallet finns det områden där det skulle behöva göras mer för att vi skulle kunna känna oss tillfredsställda, men det har i nuvarande läge inte varit möjligt att åstadkomma de önskade förbättringarna, eftersom detta hade medfört att något annat område hade drabbats av åderlåtningen. Vi har inte ansett oss kunna bidra till det. I de reservationer som har fogats vid detta betänkande – framför allt från moderaterna och folkpartiet men även från centern och vpk – finns förslag till omfördelningar som skulle vara direkt förödande på de områden som det gäller.

Arne Andersson i Ljung gjorde ett mycket stort nummer av hur passiv regeringen hade varit när det gällt jordbrukspolitiken under senare år. Men som vanligt när det gäller Arne Andersson hade han inte mycket att komma med själv. Han ägnade den största tiden här i talarstolen åt djursjukvården, skördeskadeskyddet och bidrag till statens maskinprovningar. Jag vill inte göra gällande att dessa frågor inte skulle vara viktiga, men de är trots allt små i detta sammanhang.

Arne Andersson talade vidare om spannmålsregleringen och om fördelningen 40–60 mellan statens och näringens kostnader och gjorde ett stort nummer av vårt särskilda yttrande, där vi pekar på att det kanske vore bättre att försöka hitta en annan fördelningsgrund för samhällets ansvar.

Jag vill säga till Arne Andersson att när vi i vår grupp är ute i landet och träffar jordbrukare pekar dessa på det stigande underskott som har uppstått i spannmålskassan och ställer frågan: Det kan väl inte längre vara rimligt att man täcker dessa kostnader enbart via spannmålskassan – vore det inte bättre med selektiva åtgärder till de jordbrukare som har drabbats hårdast?

Arne Andersson var ju själv med om att skriva under livsmedelskommitténs betänkande om beräknade kostnader för spannmålsöverskottet. Redan efter ett år hade dessa kostnader stigit till nära nog det dubbla. Då kan det väl inte vara fel, Arne Andersson, att fundera över om vi är på rätt väg eller om vi skall försöka hitta andra lösningar.

Låt mig också kommentera de synpunkter på den framtida jordbrukspolitiken som Bengt Rosén framförde. Jag vill i det sammanhanget säga, herr talman, att jag är mycket glad för att också utskottets ordförande tog avstånd från dessa synpunkter. Bengt Rosén sade att samhället lämnat jordbrukarna alltför ensamma att lösa problemen, men samtidigt talade han om en mera marknadsanpassad jordbrukspolitik. Det går inte ihop, Bengt Rosén. Om man skall marknadsanpassa jordbrukspolitiken ytterligare, då får många

jordbrukare i det här landet en verkligt svår "sits".

Bengt Rosén talade också om att man måste ändra jordbrukspolitiken så att det blev slut på strukturrationaliseringarna, och han pekade på att jordbruket i skogsbygderna hade försvunnit. Men vilken är orsaken, Bengt Rosén, till att jordbruken i våra skogsbygder har försvunnit? Jo, jordbruken där är alltför små. Jordbrukarna har ju funnit att de inte kunnat försörja sig på sina hemman, och därför har de lämnat dem. Totalt sett har vi inom jordbruket här i landet alltför många små enheter. Därför tror jag att storleksrationaliseringarna måste fortsätta. Därmed inte sagt att vi skall bygga upp alltför stora enheter, men man måste ändå se till att jordbrukarna kan få en rimlig försörjning och att de till största delen kan vara heltidssysselsatta.

Självfallet är det bra att det finns ambitioner att spara och att man försöker hitta lösningar utöver dem som regeringen och utskottsmajoriteten kommit fram till. Också vi skulle givetvis vilja spara ytterligare för att få balans i samhällsekonomin, men då måste man också ta konsekvenserna. Jag kan bara konstatera att varken de borgerliga eller vpk enligt vårt förmenande har gjort det i sina reservationer.

Jag skall ge några exempel. Det gäller till att börja med folkpartireservationerna 3 och 6 beträffande anslaget till lantbruksstyrelsen resp. anslaget till lantbruksnämnderna och reservation 19 om administration av skördeeskadeskyddet m. m. I folkpartireservationerna föreslås att anslaget till lantbruksstyrelsen skall minskas med 3 milj. kr. och anslaget till lantbruksnämnderna med 20 milj. kr. Reservanterna menar att man genom att upphäva byggnadsförbudet avseende djurstallar och förenkla jordförvärvslagstiftningen kan minska administrationen, och därmed skulle anslagen kunna minskas med tillsammans 23 milj. kr.

När det gäller byggnadsförbud avseende nya djurstallar är det förmodligen tvärtom, Bengt Rosén. Om förbudet skulle upphävas, blev det antagligen en större aktivitet på det här området, och lantbruksnämndernas rådgivning skulle säkerligen komma att öka.

Beträffande förenklingen av jordförvärvslagstiftningen har jordbruksministern vid ett flertal tillfällen uttalat att han har för avsikt att göra en översyn av denna lagstiftning. Men knappast någon kan väl tro att en sådan översyn skulle kunna vara klar i sådan tid att riksdagen hinner fatta beslut om ändrad lagstiftning före ingången av kommande budgetår, som tar sin början om drygt två månader.

Det är samma sak när det gäller administrationsbidraget för skördeeskadeskyddet. I det här arbetet ingår inte bara att samla in och administrera uppgifter för skördeeskadeskyddet utan också att föra hela skördestatistiken. Med tanke på det överskott som vi producerar är det nödvändigt, Bengt Rosén, att vi har noggranna skördeeskadeprognoser, så att vi tidigt kan aktivt gå ut på världsmarknaden för att hitta köpare av vårt spannmål. Det här är ingen lätt uppgift. Det är inte bara så att man tvingas sälja till ett pris som ligger långt under produktionspriset, man har också mycket svårt att hitta köpare, därför att överskottet på världsmarknaden när det gäller spannmål är enormt. Dessa uppgifter tas fram områdesvis genom s. k. provtytor. För att minska kostnaderna med exempelvis 20 %, som folkpartiet föreslår i sin

reservation, måste man antingen minska områdenas antal eller antalet provytor. Det har man försökt tidigare men konstaterat att det då blivit brister i statistikuppgifterna. Det går inte att avbryta sådant här arbete från det ena budgetåret till det andra, utan man måste pröva hur man skall gå till väga på betydligt längre sikt.

Vad sedan gäller reservationerna 11 och 13, också de från folkpartiet, angående jordbrukets rationalisering och angående markförvärv för jordbrukets rationalisering vill jag säga att om vi skall medverka till en stabil livsmedelsproduktion här i landet, där basen produceras av heltidssysselsatta jordbrukare, måste vi också medverka till nödvändiga strukturförändringar och rationaliseringar. Det gör man inte genom att bifalla reservationerna 11 och 13 – det skulle verka i rakt motsatt riktning.

När det gäller centerreservationerna 1 och 2 kan jag dela reservanternas uppfattning i reservation 1, att det är angeläget att vi från svensk sida noggrant bevakar de internationella miljöfrågorna. Jag tycker att det är riktigt att vi har ett lantbruksråd placerat i Bonn för att bevaka bl. a. försurningsfrågorna. Men eftersom Sverige inte längre är med i UNEP:s styrelse finns det, som vi ser det, i fortsättningen inte behov av att ett lantbruksråd på heltid är placerat i Nairobi. Dessa uppgifter kan bevakas av personal på den svenska ambassaden. Men självfallet bör man under vissa tider av året, då man finner det nödvändigt, ha en svensk representant som observatör av de internationella miljöfrågorna.

Vi ser det heller inte som nödvändigt att anslå speciella medel till lantbruksnämnderna för energirådgivning. Det är säkert angeläget med mer energirådgivning också inom lantbruket, men sådan rådgivning bör kunna bekostas genom omfördelningar inom ramen för ordinarie medel under anslaget till lantbruksnämnderna. Det bör heller inte alltid tas för givet att rådgivningen skall vara helt kostnadsfri för den som tar rådgivningen i anspråk. Man får ju oftast ett ekonomiskt utbyte när man anlitar expertis i sin verksamhet.

Detsamma kan gälla den moderata reservationen 4, där reservanterna anser att jordbruksnäringens speciella organisationer borde kunna tillföras medel från lantbruksnämnderna för den rådgivning som dessa organisationer förmedlar till branschen. Detta är utskottsmajoriteten inte beredd att ställa sig bakom. Branschorganisationerna har självfallet ett mycket stort kunnande på sitt område att erbjuda lantbrukare, som alltså hos dessa organisationer kan få råd och därigenom ett bättre ekonomiskt utbyte. Men lantbruksnämnderna har ett vidare syfte med sin rådgivning, som man inte kan avkräva den direkta branschrådgivningen. Lantbruksnämnderna har att lägga en mer enhetlig samhällssyn på sin rådgivning till jordbruket än vad man kan kräva av den särskilda branschrådgivningen.

Jag kan tillägga beträffande reservation nr 5 om en uppräknig av lantbruksnämndernas rådgivningsanslag att denna rådgivning bör kunna fortsätta på en relativt hög nivå även framdeles genom effektivisering och bättre resursutnyttjande.

När det sedan gäller reservationen om en översyn av blockorganisationen inom jordbruket så anslås det särskilda medel för denna organisation. Lantbruksnämnderna har avsatt personal för att planlägga denna verksam-

het. Blockorganisationen har ju tillskapats för att vi skall kunna klara vår livsmedelsförsörjning i situationer av ofred eller avspärrning. En omorganisation måste i så fall göras i ett större sammanhang som gäller beredskap mot omfattande störningar. Därför yrkar jag avslag på den reservationen.

I övrigt kan det finnas skäl att påpeka, med anledning av reservationerna om lantbruksnämndernas rådgivningsverksamhet, att den aldrig är statisk. Det är självklart att den anpassas till önskemålen och behovet av rådgivning. Varje lantbruksnämnd utarbetar en verksamhetsplan för nästkommande år, där man försöker tillgodose behovet av rådgivning och serviceverksamhet. Även om lantbruksnämnderna i viss utsträckning bedriver uppdragsverksamhet mot ersättning, är kostnaderna inte så omfattande att det borde hindra näringsutövare att anlita rådgivningen. Det ger ett förbättrat rörelseresultat, och det måste vara detta som är det väsentliga och också det huvudsakliga syftet med den avgiftsbelagda rådgivningen.

Herr talman! Under punkt 10 i utskottsbetänkandet har vi socialdemokrater i utskottet inte ansett oss kunna bidräda utskottsmajoritetens förslag. Det gäller anslaget till rennärigen – dels bidraget till rovdjursskadade renar, dels övriga bidrag som berör rennärigen. Här delar vi socialdemokrater jordbruksministerns bedömning att användning av medel för rovdjursskador liksom övriga frågor som berör rennärigen bör omfattas av årliga överläggningar mellan staten och rennärigen. Man uppnår på så vis från rennärigen sida den fördelen att man kan påverka fördelningen av medel och prioritera de ändamål som man anser vara angelägna. Ibland finns det här möjlighet för rennärigen att, om man så skulle anse önskvärt, använda medel för att exempelvis bekosta sådana åtgärder som skulle kunna förebygga rovdjursskador. Vi anser i enlighet med propositionen att anslaget på 11 miljoner bör föras över från naturvårdsverket och i stället administreras av lantbruksstyrelsen och berörda lantbruksnämnder.

I reservation 16 menar vi från socialdemokraterna, också i likhet med propositionen, att storleken på prisstödet till rennärigen årligen bör bestämmas av jordbruksnämnderna och lantbruksstyrelsen gemensamt sedan staten och rennärigen efter överläggningar bestämt en ram för hur stort belopp som får användas till pristillägg. Det går inte att jämföra rennärigen med jordbruket i norra Sverige därför att stödet till jordbruket ju är beräknat på grundval av de ökade kostnader som det innebär att bedriva jordbruk i norra Sverige till skillnad från jordbruken i den mellansvenska jordbruksbygden. Men beträffande rennärigen kan aldrig sådan jämförelse göras därför att man inte har någonting att jämföra med. Därför är det felaktigt att fastställa prisstöd till rennärigen på samma grunder som för jordbrukets Norrlandsstöd. Jag yrkar därför bifall till reservationerna 14 och 16.

När det sedan gäller förslaget i folkpartiets reservation 15 om en översyn av reglerna för ersättning för rovdjursskador vill jag i stället för att yrka bifall till denna reservation rekommendera folkpartisterna att rösta med vår reservation 14. Där ger vi möjlighet till rennärigen att själv utforma ersättningsreglerna. Det måste vara de som mest drabbas och som oftast konfronteras med problemen som bäst vet hur reglerna skall utformas.

Kravet på en utredning angående skördeskadeskyddet vill jag avvisa. Det

pågår överläggningar mellan regeringen och näringen om hur man kan finna ett till nuvarande förhållanden anpassat skördeskadestydd. Så länge dessa överläggningar pågår finns det ingen anledning, som vi ser det, att tillsätta en utredning.

Låt mig, herr talman, också säga några ord om reservation 12 av John Andersson innan jag lämnar jordbruksområdet. De frågor som berörs i reservationen kommer upp i propositionen om prisreglering. Det påpekade också John Andersson. Men John Andersson talar om att det norrländska jordbruket förblöder. John Andersson skrev under varenda stavelse i det beslut om stöd till det norrländska jordbruket som vi fattade förra året. Vi får se vad regeringen kommer fram till i prisregleringspropositionen och vilka möjligheter vi ges att kunna medverka till att förbättra situationen. Vi kan då föra debatten om det norrländska jordbruket.

I reservationerna 36–39 tar man upp frågor som innefattar fisket. Också jag tycker att det skulle kunna vara angeläget att öka stödet till fiskerinäringen, men tillgången på medel är av kända skäl begränsad. Även om vi är ett litet land, skulle det självfallet vara till fördel om vi kunde inrätta ett nytt havsfiskelaboratorium vid ostkusten med speciell inriktning på förhållandena i Östersjön. Det skulle naturligtvis också vara värdefullt, om vi ytterligare kunde bygga ut fiskehamnar och vidga ramen för dels lån till förnyelse och upprustning av fiskeflottan, dels bidrag till fiskevård.

Vi har dock inte, och kommer heller aldrig att få, obegränsade resurser. Vi tvingas år efter år att vara noga med utgifterna och på bästa sätt använda de resurser som vi kan förfoga över. Därför måste vi samordna resurserna för havsforskning och satsa på de utbyggnader av fiskehamnar som är mest angelägna.

Lånen till fiskerinäringen är de mest förmånliga som finns. Vilken nivå för lån och stödformer som vi än lägger fast, skulle förmodligen behovet av ytterligare lån vara större än anslaget.

Jag förnekar inte heller att ökade bidrag till fiskevård kan ge positiva effekter. Och även om den i vpk-reservationen föreslagna uppräkningsmedel på 1 milj. kr. skulle kunna vara överkomlig, kan detta argument användas också på många andra angelägna områden. Därför kan jag avvisa kraven i de reservationer som rör fisket.

Beträffande punkt 36, bidrag till djurens hälso- och sjukvård, och reservationerna 41 och 42 vill jag deklarerera att det inte kan anses orimligt att också näringen kollektivt bidrar till att täcka den kostnadsökning som vi har haft inom djursjukvården. Det kan inte vara enbart samhället som skall finansiera alla kostnadsökningar som sker inom jordbruksnäringen.

I reservation 42 från moderata samlingspartiet och folkpartiet framhålls vikten av långsiktig kartläggning av vissa frågor inom djursjukvården genom en skyndsamt utredning. Regeringen avser att återkomma till riksdagen i denna fråga. Därför kan jag avvisa också detta reservationskrav.

Herr talman! Övriga socialdemokrater från utskottet kommer senare att ge motiven för våra ställningstaganden på de andra punkterna i betänkandet.

Jag vill beträffande punkt 10 mom. 1 a och 2 a samt punkt 10 mom. 3 yrka bifall till reservationerna 14 och 16. I övrigt yrkar jag bifall till hemställan i det betänkande som här föreligger och därmed avslag på samtliga reservationer från moderata samlingspartiet, folkpartiet, centern och vpk.

Anf. 84 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Håkan Strömberg sade att han hade kunnat förstå av mitt anförande att jag var kritisk och tyckte att regeringen var passiv, men han menade att jag inte framförde några egna förslag. Skall sanningen fram, Håkan Strömberg, spelar det ingen roll vilka punkter på jordbruksområdet som vi väljer att tala om. Det går att klarlägga att regeringen har varit passiv, närmast handlingsförlamad, på alla områden.

Jag nämnde skörde-skadeskyddet och djursjukvården därför att dessa frågor tråkigt nog har råkat bli "repetitionspunkter" vid varje debatt.

Varje gång talar Håkan Strömberg om – som den pliktskyldige regeringsföreträdare han är – att man diskuterar skörde-skadeskyddet, att överläggningar pågår med jordbrukets företrädare. Vilka problem löser man genom att ge oss detta besked gång efter annan? Det är enbart ett bevis på att regeringen är ointresserad, är okunnig eller över huvud taget inte har förmåga att driva frågan. Något intresse finns i varje fall inte.

Detsamma gäller djursjukvården. Håkan Strömberg sade i slutet av sitt anförande att regeringen avser att återkomma. Ni har ett par år på er, och jag vill inte utesluta att ni får den chansen. Men ni har hållit på i många år med detta. Ett märkligt fenomen är att ni förmodligen delar vår farhåga beträffande djursjukvårdsavgiftens farlighet och hela distriktsveterinärorganisationen. Ni har insett faran, men ni har inte insett att ni skall göra någonting. Regeringen är passiv på alla punkter.

Håkan Strömberg konstaterade också att näringen tycks ha insett att man inte bara kan fortsätta att producera överskott. Vad innebär nu detta? Jo, det innebär att Håkan Strömberg nu har upptäckt att det redan i 1977 års jordbrukspolitiska beslut lades fast att jordbruket självt skall ta ansvaret för överskottet inom animalieproduktionen. Det är sannerligen ingen nyhet. Det är en sent uppvaknad regeringsrepresentant här i kammaren som 1986 har upptäckt vad som konstaterades redan 1977. Detta har jordbruksnäringen varit medveten om – möjligen har man inte varit tillräckligt lyhörd för att det kunde gå snett.

Herr talman! Jag har här givit några exempel på att vad som verkligen saknas är handlingskraft i jordbruksdepartementet.

Anf. 85 KARL ERIK OLSSON (c) replik:

Herr talman! Med hänvisning till vad jag tidigare har sagt, vill jag hävda att jag har minst lika stor tilltro till lantbruksnämnderna och rådgivningen som Håkan Strömberg har. Jag vill ändå berätta att jag för en tid sedan diskuterade denna fråga – dvs. att de som genom rådgivningen skulle bli starka egentligen har blivit svaga – med en framträdande representant för lantbruksministeriet i Bonn. Han sade att man i Västtyskland har ett särskilt namn på dem, nämligen "Beratungsbeschädigte", rådgivningsskadade. Tyvärr finns en del av det även här.

Detta är litet bekymmersamt, därför att socialdemokraterna backar, som vanligt, när det gäller energirådgivningen. Det gäller kanske emellanåt också energipolitiken i övrigt, och det är tråkigt. Regeringen säger att man skall öka rådgivningen för att förbättra miljön och satsa 5 milj. kr. extra på det, men man tar bort 10 milj. kr. i andra änden. Var och en kan räkna ut att det

inte blir bättre rådgivning på det sättet. Det är emellertid den typen av rådgivning som behövs.

När det gäller avgiftsbeläggningen skall vi komma ihåg att det blir de starka som får mest och de som bäst behöver som får vara utan.

Jag noterade att Håkan Strömberg sade att man i regeringen har varit medveten om påfrestningarna på jordbruket och försökt eliminera dem. Dessa försök har inte alltid lyckats, och pengarna har inte räckt till. Håkan Strömberg berömmar sig ändå av att regeringens budgetunderskott nu har gått ner och att man har mera pengar. Det är då förvånande att regeringen har försökt komma undan ansvaret för spannmålsöverskottet. Jag är glad över det resultat som har uppnåtts, men man glömmar inte detta så snabbt utan är förvånad och bekymrad över att regeringen har agerat så som den har gjort.

Jag vill upprepa det påstående som jag gjorde i mitt första inlägg vad gäller det särskilda yttrande som socialdemokraterna i detta sammanhang har fogat till betänkandet. De säger där att de vill ha en annan fördelning och andra metoder. Jag utgår fortfarande från, Håkan Strömberg, att detta inte gäller 1985 och att det inte heller i avsevärd grad kan gälla 1986 års skörd men att det är en anslutning till vad som för övrigt sägs om vidare överläggningar för att nå långsiktiga resultat. Jag vill gärna ha ett förtydligande av att vi är överens på den punkten.

Anf. 86 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Det vore kanske välgörande, Håkan Strömberg, om vi klargjorde vad vi två menar när det gäller statens kostnadsansvar för överproduktionen, så att det inte behöver råda något missförstånd.

Håkan Strömberg sade att vi måste finna åtgärder för att minska kostnaderna. Det måste, sade han, vara riktade åtgärder. Men nog fattade riksdagen ett beslut om att staten skulle svara för 40 % av kostnaderna för spannmålsöverskottet. Man skulle klara kostnaden via spannmålen. Håkan Strömberg kan väl inte förneka att kostnaden inte blev den som man hade beräknat utan mycket större. Ni försöker nu smita undan ansvaret, för några förslag har ni inte kommit med. Jag har ingenting emot att ni har initiativet och lägger fram förslag om hur vi skall komma till rätta med överskottsproblemet, men vi måste ändå hålla fast vid ett beslut som fattats, tills det finns möjlighet att vidta andra åtgärder, som kan lösa problemet långsiktigt. Det handlar alltså om två olika saker.

Självfallet var jag med om det beslut som vi fattade förra året om Norrlandsjordbruket, och jag står naturligtvis för mitt ståndpunktstagande. Ingen kan förneka att det blev en mycket stor höjning. Norrlandsstödet räknades upp med 24–25 %. Men tydligen är detta otillräckligt. Hur kan man annars förklara att mjölkinvägningen vid vissa mejerier i Norrland under år 1985 minskade med 30 %? I Västerbotten har man förlorat en tredjedel av potatisarealen, osv. Det är bara att konstatera: Trots de stora höjningarna har man inte kunnat förverkliga vad som enhälligt beslutades av riksdag och regering, att slå vakt om Norrlandsjordbruket. Menar ni allvar med beslutet, måste det till mycket mera än vad som hittills har gjorts.

Anf. 87 BENGT ROSÉN (fp) replik:

Herr talman! Socialdemokraterna har stor tilltro till politiska lösningar och till statens aktiva styrelse av landet. Därför har också den offentliga sektorn svällt ut. Vi vill öka de enskilda människornas möjlighet att fatta egna beslut, och vi vill ge lantbrukarna mer att säga till om. Vi säger inte stopp. Håkan Strömberg, till storleksrationalisering, men anser att den har gått för långt, särskilt i skogs- och mellanbygder. Vi vänder oss inte emot att enskilda lantbrukare säljer till sin granne, så att denne får ett större underlag, men vi vänder oss emot de alltför många avslagen från lantbruksnämndernas sida. Vi tror att lantbruksnämndernas arbete på detta område kan reduceras, och vi tror även att man kan sänka ambitionsnivån när det gäller rådgivningen. I en motion har jag sett en uppgift om att kostnaderna för den totala rådgivningen, utslagna på det antal hektar som brukas i landet, skulle uppgå till 500 kr. per år.

Kan vi spara på statens utgifter på de områden vi har pekat på i folkpartimotionen kan dessa medel tillföras jordbruket och förbättra den dåliga lönsamheten. Nu tar vi ut avgifter på handelsgödsel och växtskyddsmedel, och dessa pengar går bl. a. till forskning. Om vi i stället låter denna forskning, genom de besparingar som jag nämnt, bekostas av budgetmedel, kan de avgifter som nu tas ut gå till regleringskassorna och sänka slaktdjursavgifter och förmalningsavgifter och därmed förbättra förhållandena för näringen.

Anf. 88 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik:

Herr talman! Arne Andersson i Ljung upprepar år efter år samma debatt. Han talar om att regeringen är handlingsförlamad och att de enda som egentligen är aktiva i det här landet och har konstruktiva lösningar på alla problem, det är moderaterna. Men kom igen, Arne Andersson, och lägg fram förslag till det handlande ni vill stå för. Vi skall inte avvisa förslagen utan pröva om de är möjliga att genomföra.

Karl Erik Olsson, vi backar inte på varje område. Vi försöker också vara litet rationella och inte ha ett alltför stelbent regelsystem och anvisa det exakta antalet kronor till olika verksamheter. Vi tycker att man inom ett anslag skall ha möjlighet att anpassa rådgivningen och servicen till de behov som finns i stället för att kanske plocka ut ett visst antal kronor på varje lantbruksnämnd att användas för exempelvis energirådgivning.

Får jag också säga något om spannmålsöverskottet till Karl Erik Olsson. Tyvärr är jordbruksministern inte här för att svara för regeringen, men jag vill ändå säga att vi socialdemokrater i utskottet och i denna kammare står bakom varje skrivning i det betänkande som ligger på bordet. Jag vill än en gång – även för John Andersson – påpeka att livsmedelskommittén räknade fram att spannmålsöverskottet skulle kosta jordbruksnäringen och det svenska samhället gemensamt ungefär 400 milj. kr. per år, och man skulle så småningom göra en avtrappning. Men för skörden efter det vi behandlat livsmedelskommitténs förslag är kostnaderna förmodligen dubbelt så höga. Då kan det inte vara fel att man kanske ändå funderar på om beslutet var riktigt och om man inte borde hitta andra vägar. Jag behöver knappt säga det, för ni följer ju också vad jordbruksnäringen har för funderingar och förslag.

som man kanske skall vara beredd att diskutera och satsa pengar på i stället för att använda regleringskassorna.

Till Bengt Rosén vill jag också säga beträffande de politiska lösningarna att det är när det saknas regler som problemen är störst. Det är 13 % av jordförvärvsärendena som avslås och största delen med stöd av prisparagrafen. När det gäller strukturärenden avslås 3–4 %. Mer är det inte, Bengt Rosén.

Anf. 89 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! År efter år säger Arne Andersson samma sak här i riksdagen, påstår Håkan Strömberg. Det är alldeles riktigt. Klarare kan det egentligen inte uttryckas: regeringen får ingenting gjort på det här området. Det har varit möjligt att hålla samma anförande om skördeskade skyddet, djurhälsovården och en massa andra saker under de senaste åren. Håkan Strömberg har för övrigt också sagt samma sak varje år. Se till att ni får någonting ifrån er på regeringskansliet när det gäller de här sakerna! Då kommer jag i varje fall att förhindras att hålla samma anförande – den hälsningen vill jag ge regeringens företrädare.

Till sist några ord om spannmålsöverskottets kostnader. Hade det varit så enkelt för regeringen att överskottets kostnader inte hade kunnat förändras, hade den socialdemokratiska regeringen kunnat förstå vad det handlade om. Vi fattade ett principbeslut, grundat på en kostnadsberäkning, och lade fram den för regeringen. Ändå är statsrådet Lundkvist och hans medarbetare de enda här i landet som inte har förstått vad principbeslutet innebär. För alla andra har det varit glasklart.

Sanningen är, som jag konstaterade i mitt första anförande, att har man målsättningen att ta sin hand ifrån jordbruket, gör man det med nästan vilka medel som helst. Riksdagsbeslut struntar man i. Välj i stället den vanliga metoden och försök producera någonting i jordbruksdepartementet! Lägga fram ett ändringsförslag när det gäller det jordbrukspolitiska beslutet som vi kan diskutera här! Att ta saken i egna händer och göra egna tolkningar är ett skamgrepp, som bara är ägnat att skada politikernas anseende och göra jordbrukets företrädare betydligt vresigare än som är nödvändigt. Oskicklig politik, Håkan Strömberg, har givit er dåligt renommé hos jordbrukarkåren.

Anf. 90 KARL ERIK OLSSON (c) replik:

Herr talman! Vi lever ju alla i ett dynamiskt samhälle, och vi måste vara medvetna om att teknik och annat skall anpassas efter utvecklingen; det krävs alltså en fortsatt rationalisering inom jordbruket. Det är emellertid inte lika självklart i dag som det var för 20 år sedan – och det är inte riktigt säkert att det var helt självklart då heller – att det främst är fråga om storleksrationalisering. Jag noterar att Håkan Strömberg litet för mycket låter som ett eko av den diskussion som fördes på 1960-talet.

När det gäller fördelningen av rådgivningen med en ökad avgiftsbeläggning i framtiden kommenterade Håkan Strömberg inte ett dugg min oro över att det blir de stora, effektiva, högproduktiva som får stödet – det är de som tycker sig ha råd att betala och får fördelarna av det, medan den utåtriktade, uppsökande verksamheten från lantbruksnämndernas sida får stå tillbaka.

Det här är kanske ännu mer uttalat på trädgårdsnäringens område, som kanske mer än andra områden är utsatt för denna strävan efter avgiftsbeläggning.

När det sedan gäller frågan hur vi på sikt skall hantera överskottsarealen vill jag gärna hänvisa till att det vid 1985 års beslut egentligen var en femårsperiod som diskuterades. I det sammanhanget innebär årets beslut – det principuttalande som det är avsikten att riksdagen skall göra nu i kväll eller när det nu kan bli fråga om beslut – naturligtvis en viss förändring. Nu diskuterar vi att det här skall gälla för 1985, och det bör i huvudsak gälla för 1986 års skörd. Jag har förstått Håkan Strömbergs senaste inlägg så, att vi på den punkten är överens. Sedan är det en öppning för framtiden. Men jag är nog med att understryka att det gäller för tiden därefter. Vi skall då i ökad omfattning kunna diskutera hur man skall nå långsiktiga lösningar. Där ställer jag gärna upp på att vi måste hitta nya former, just därför att exportkostnaderna för spannmål nu har stigit från att när vi först diskuterade detta ha varit 40 öre per kilo till att i dag kanske vara en krona per kilo. Vi måste hitta andra lösningar, och det ser jag positivt på. Jag hoppas nu att jag har förstått Håkan Strömberg rätt och att vi är överens om tolkningen för första året och i huvudsak för det andra året.

Anf. 91 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Vi kanske skall lämna frågorna om spannmålsöverskottet och överproduktionen därhän. Vi får ju tillfälle att diskutera dem om drygt en månad. Jag kan i likhet med Karl Erik Olsson säga att jag är nöjd med det besked som Håkan Strömberg gav, nämligen att ni står bakom varje ord i detta principuttalande. Det kommer i utskottet att underlätta behandlingen av prisregleringspropositionen. Det råder inget tvivel om den saken.

I min förra replik hann jag inte ta upp den aktuella frågan om rennärigen. Det är väl ändå inte så, Håkan Strömberg, att ni betraktar en rovdjursstam som ett stöd till rennärigen. Jag önskar Håkan Strömberg lycka till om han tar upp en diskussion med samerna från den utgångspunkten. Att behålla den här rovdjursstammen är av allmänt intresse för vårt land. Vi har också internationella förpliktelser att bevara en rovdjursstam i landet. Men denna rovdjursstam förorsakar rennärigen ganska stora skador i relation till dess storlek.

För att undvika konflikter och diverse problem framöver måste staten ta ett ansvar för de skador som den här rovdjursstammen åsamkar rennärigen. Det finns risk för att näringen tar saken i egna händer på ett kanske olyckligt sätt, om den inte garanteras en rimlig ersättning.

Jag är helt medveten om att det inte går att jämföra detta prisstöd med Norrlandsstödet. Därför är det angeläget att jordbruksnämnden ser över den frågan. Om jag inte minns fel eller är felunderrättad, fördes det i den s. k. Norrlandskommittén ett resonemang om hur man skulle förfara när detta prisstöd till rennärigen räknades upp. Det är mycket möjligt att jag minns fel i det fallet, men jag har ändå en känsla av att man diskuterade hur stödet skulle räknas upp. I så fall kan vi återgå till vad Norrlandskommittén kom fram till.

Anf. 92 BENGT ROSÉN (fp) replik:

Herr talman! Låt mig bara helt kort bemöta Håkan Strömbergs påstående om att de flesta avslagsärenden som lantbruksnämnderna har utgår från prisprövningsparagrafen. Vi i folkpartiet har yrkat att denna paragraf skall tas bort. Det skulle underlätta lantbruksnämndernas arbete och något minska jordbruksbyråkratin.

Anf. 93 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik:

Herr talman! Det är möjligt, Bengt Rosén, att en del av byråkratin på lantbruksnämnderna skulle minska om prisprövningen slopades. Om man tog bort jordförvärvslagen och släppte priserna fria, skulle det bli omöjligt för aktiva jordbrukare att köpa intilliggande mark, om de var i behov av sådan. Med en fri marknad kommer det in andra köpare, som kanske inte köper fastigheterna för att bedriva jordbruk. Så jag avvisar på det bestämdaste det förslag som Bengt Rosén står för.

Det är inte för att jag vill höra Arne Andersson i Ljung i repriser som jag påpekar att det är samma frågor som han kommer med. Men han läser ju inte vad som står skrivet och lyssnar heller inte till vad vi säger.

Regeringen och jordbruksnäringen diskuterar hur ett skördeskadeskydd skall utformas. Så länge parterna inte har sagt att de inte kommer längre, finns det ingen anledning att bryta sig in och säga: Det här får ni inte sitta och prata om, utan det är någonting som Arne Andersson och vi andra här i riksdagen vill utreda nu igen!

Låt oss avvakta och se vad man kommer fram till i förhandlingarna.

Sedan vill jag fråga Arne Andersson när det gäller fördelningen av spannmålsregleringen: Vilka beräkningar gjorde livsmedelskommittén på kostnaden för spannmålsöverskottet, och vilka kostnader har vi i dag? Stämmer de siffrorna överens?

Det var Arne Andersson som i livsmedelskommittén föreslog fördelningen 40 % av ansvaret på staten och 60 % på näringen. Men i utskottet och här i kammaren kastar han om, utan att det praktiskt hänt ett enda dugg!

Ja, Karl Erik Olsson, vi borde ta upp en diskussion om strukturrationaliseringarna och 1960-talets jordbrukspolitik. Med facit i handen kan man naturligtvis säga att det finns vissa delar där beräkningarna slog fel, men som helhet var 1960-talets jordbrukspolitiska beslut till nytta för landet. Då byggde vi upp en någorlunda rationell näring.

Andra länder i Europa har i dag förutom spannmålsöverskott problem med alltför små enheter, och de har ingen möjlighet att suga upp den arbetskraftsreserv som skulle friställas om de fick till stånd rationella jordbruksenheter, någonting som vi egentligen har klarat av. I jämförelse med andra länder är vi bättre också i det avscendet, Karl Erik Olsson.

Sedan till John Andersson: Man fördelar ändå anslaget på 11 miljoner, som är avsett att ersätta skador som uppkommer när renar blir rivna av rovdjur. Det anslaget ligger i dag hos naturvårdsverket. Det måste vara bättre om näringen, som har problemen och känner till dem, kan få de här miljonerna till att vidta åtgärder för att förhindra att renhjordarna blir utsatta för rovdjur. Det måste vara bättre än att naturvårdsverket här nere i Stockholm skall bedöma, om de uppgifter är riktiga som den och den

renägaren har lämnat. Det måste vara bättre att sådana angelägenheter sköts av lantbruksnämnderna i resp. län.

Tredje vice talmannen anmälde att Karl Erik Olsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 94 SVEN ERIC LORENTZON (m):

Herr talman! Först ett par ord till Håkan Strömberg om jordförvärvslagstiftningen, som vi kommer att få diskutera litet längre fram i vår. Det finns ju inte bara ett köparintresse när det gäller prisprövningen. Det finns också ett säljarintresse, ett mycket berättigat säljarintresse i det här fallet.

Jag är också litet förvånad över den debatt som kom nu mot slutet, när man diskuterade finansieringen av spannmålsöverskotten. Vid de diskussioner som vi har haft i jordbruksutskottet har väldigt klart framgått vad som förorsakat skillnaden mellan det räkneexempel som fanns i livsmedelskommitténs betänkande och de faktiska kostnaderna. Det är ju de sjunkande världsmarknadspriserna och en stor och god skörd. Jag trodde att den debatten var slut, men den dyker upp här med en viss envishet.

Herr talman! Vi har för kort tid sedan haft en skogspolitisk debatt här i kammaren, och jag har faktiskt inte för avsikt att upprepa den. Det vore ganska meningslöst, eftersom vi positionsbestämde oss ganska väl och vet var vi har varandra. Jag vill bara konstatera att vi moderater också nu har motionerat om en översyn av skogsvårdslagstiftningen som skulle gå ut på en förenkling av lagstiftningen och tillämpningsföreskrifterna. Lagen bör vara så konstruerad att den vägleder skogsägaren till god skogsvård och resurstillväxt. Den bör också vara ett skydd mot överexploatering och ett stöd för en långsiktig utveckling av skogen. Vi vill också tillföra ett lönsamhetskriterium.

Resultatet av en sådan översyn skulle bli att vi fick en kanske något annorlunda skogsdrift med ett skogsbestånd som mer präglades av mångfald. Den skulle anpassas mer till miljö- och naturvårdens behov. Den enskilde skogsägaren skulle ha större möjligheter att på sin fastighet driva skogsbruk som inte alls blev av lägre intensitet utan kanske av högre, och det skulle resultera i en betydligt större mångfald. Man skulle också ta hänsyn till naturvården i större utsträckning. Vi har reserverat oss mot majoritetens skrivning, och jag yrkar i detta avseende bifall till vår reservation 20.

En annan liten del av skogspolitiken som jag vill beröra är stödet till skogsodling efter avverkning av lågproducerande bestånd, de s. k. 5:3-skogarna. När vi en gång införde det rådde det här i kammaren mycket stor enighet om det lämpliga i detta. Vi tror från moderata samlingspartiet att det är en mycket fin åtgärd, eftersom den skapar sysselsättning och därtill är av regionalpolitisk karaktär; de stora delarna av 5:3-bestånden finns ju i Norrland och dess inland. Vid en historisk tillbakablick på t. ex. planteringen av de halländska och sydsvenska ljunghedarna ser vi vilka enorma resurser och vilken tillväxt den har gett. Vi är övertygade om att det skulle kunna ske något liknande i de s. k. 5:3-skogarna.

Det enda som här har skett är att man har ändrat på finansieringen. När vi tog beslutet i stor enighet var vi överens om att finansieringen skulle ske över

budgeten. I dag är läget ett annat. För några veckor eller någon månad sedan hade vi en debatt om skogsvårdsavgiften och dess storlek. Den här åtgärden finansieras i dag av skogsvårdsavgiften, som är mycket betungande för skogsbruket. Vi accepterar inte den finansieringen, och därför vill vi ta bort stödet till skogsodling efter lågproducerande bestånd. Detta har vi uttryckt i reservation 30, som jag yrkar bifall till.

En annan kort reflexion när det gäller skogen uttrycks i reservation 26, där vi från borgerligt håll vänder oss mot majoritetsskrivningen. Denna bygger på en socialdemokratisk motion där man talar om att samhället måste gå in och styra för att trygga virkesförsörjningen och därför måste skaffa sig styrmedel. Vi tar i vår motion definitivt och bestämt avstånd från tvångsåtgärder för att få fram virke. Att jag tar upp det här litet grand beror på att det just i dessa dagar försiggår en debatt i frågan ute i skogskretsar men också i departementen, och jag vill alltså göra en mycket kort reflexion. Hela näringen står här enig. Vi har gett anvisningar på möjligheten att vidta stimulansåtgärder. Jag skulle vilja vädja till regeringen att välja den sidan då man skall försöka få fram virke att man tar stimulansåtgärder. Jag är helt på det klara med att vi, om man väljer den andra vägen, dvs. tvångsåtgärder, bestämt kommer att avvisa dessa. Vi kommer att göra allt för att motarbeta dem. Vi kan inte acceptera dem. Därför yrkar jag också bifall till reservation 26.

Håkan Strömberg sade att det inte har kommit in något nytt i debatten. Det finns ett moment som har kommit till i detta betänkande, nämligen rådgivningen till jordbruket. Det finns en moderat motion som är knuten till proposition 74, forskningspropositionen, där det framhålls att det är nödvändigt med satsningar på rådgivning till jordbruket. Det är ganska intressant att se på det här problemet. Ser man det ur historiskt perspektiv kan man konstatera att rådgivningen tidigare var jordbrukets angelägenhet. Samhället gick in och tog över ansvaret genom lantbruksnämnderna. Nu börjar lantbruksnämnderna återigen finansiera rådgivningen genom avgifter, och snart är vi tillbaka i ett läge där det är näringens angelägenhet.

Det här kostar, som herr Rosén åberopade, stora pengar för jordbruket. Det gäller därför för oss som svarar för näringen att se till att vi får en bättre och rationellare hantering av rådgivningen.

Problemet är att vi får allt färre lantbruksföretag och även alltmer komplicerade lantbruksföretag. Den tekniska utvecklingen har gått snabbt, likaså den biologiska. Över huvud taget går hela utvecklingsprocessen mycket snabbt, och vi som är lantbruksföretagare i det här landet blir mer och mer specialiserade.

Det fordras nu också en helt annan rådgivning än tidigare. I dag kan vi inte gå ut med en bred rådgivning, utan vi måste rikta den mot det enskilda företaget. Jag är också säker på att den specialiserade ekonomiska rådgivningen för det enskilda företaget kommer att få en ännu större betydelse än nu. Det gör att alla de rådgivningsresurser som finns och som i dag är mycket splittrade behöver ses över. Vi måste samordna dem och försöka få det hela att fungera.

Vi har i vår motion ett yrkande om en översyn av rådgivningen. Vi anger också de vägar som vi tror att man skall gå. Vi vill ha en mer individuell

företagsinriktad rådgivning, och vi har också angett vissa vägar som man kan tänka sig att gå. Vi talar om lantbrukscentra. Vi skulle se det som en stor fördel om man kunde koncentrera utbildning och rådgivning, kanalisera rådgivningen från högskolan och nedåt, samordna försöksverksamhet, forskning osv. till vad vi med ett arbetsnamn kallar lantbrukscentra i varje län. Vi tror att det skulle vara en stor fördel. Vi tror att det skulle vara billigare för staten än nuvarande system. Det skulle definitivt vara en fördel för näringen.

Herr talman! Jag yrkar med det anförda bifall till reservation 9, som tar upp detta problem.

Anf. 95 KERSTIN GELLERMAN (fp):

Herr talman! Jordbruksutskottets betänkande som vi nu behandlar omfattar förslag som berör jordbruk, skogsbruk, fiske och miljö – alla områden lika viktiga för olika människor i vårt avlånga land, beroende på var de bor och vad de gör. Jag vill här ta upp några områden i betänkandet.

Skogen är vår viktigaste naturresurs. Den ger sysselsättning och stora exportinkomster. Men skogsbruk är inte den enda nytta vi kan ha av skogen. Den har livsviktiga ekologiska funktioner, och den ger rekreationsmöjligheter. Den är viktig som producent av vilt, bär och svamp. Denna mångsidighet framstår som alltmer väsentlig.

Den nuvarande skogsvårdslagen antogs av riksdagen våren 1979. Den nya politiken innebar en intencifiering av skogsbruket och en ökad betoning av övriga till skogen knutna intressen, främst då naturvården.

Den nya skogspolitiken hann knappt börja tillämpas förrän den ändrades av den socialdemokratiska regeringen 1983. Inslagen av reglering, samhälls- kontroll och myndighetsstyrning har ökat genom regler om avverknings- tvång, gallringstvång och obligatoriska skogsbruksplaner.

Många av de skogsbruksåtgärder som är mest negativa för naturvården möjliggörs eller stimuleras i hög grad genom statsbidrag. Stödet till skogsbruket bör enligt vår mening utformas så att det inte utgår till beredskapsarbete och skogsbruksåtgärder som strider mot starka natur- vårdintressen. Denna princip har sin betydelse när det gäller 5:3-skogarna och fjällskogarna, dikning av våtmarker m. m. Folkpartiet anser att anslaget inom 5:3-programmet för skogsvård i de lövdominerade skogarna därför skall utgå.

Skogsindustrins behov av regelbunden virkesförsörjning måste tillgodoses genom att avverkningsstimulering. Det behövs morötter, ej fler tvingande åtgärder. Detta bör ske genom en förändrad skogsbeskattning. Det måste löna sig att avverka även för den som inte är beroende av avkastningen för sitt direkta uppehälle.

Den utveckling som skett sedan 1979 och som kan förutses för de kommande åren gör det motiverat att nu påbörja en samlad översyn av skogspolitiken. Lagstiftningen måste förenklas och byråkratin minskas. Folkpartiet anser att de förändringar i skogsvårdslagen som infördes av den socialdemokratiska regeringen 1983 bör utmönstras.

De norrländska inlandsskogarnas framtid och skötsel har under senare år engagerat många människor och diskuterats bland skogsägare, små som

stora, och inte minst av massmedia. Efter att en grupp forskare studerat förutsättningarna för föryngring i fjällnära skogar framlades ett förslag, som också antogs i denna kammare. Därå uttalade riksdagen att rennärning, skogsbruk, turism och forskning måste kunna samexistera i ett s. k. mångbruk.

Det är emellertid synnerligen angeläget att man påskyndar framtagandet av markanvändningsplaner för den fjällnära skogen. Där har Jämtlands län kommit längst, men man är ändå inte färdig förrän om ett och ett halvt år. De skogar som sedan skall skyddas måste få ett skydd genom reservatbildning. De markägare som berörs måste då kompenseras. Självfallet borde under tiden som planen framtas avverkning inte ske där konflikt råder med naturvård och/eller samer.

Hotet mot odlingslandskapet är överhängande i många delar av Sverige. Marker som inte brukas eller betas förbuskas snabbt eller planteras med gran och tall. Följderna blir ofta katastrofala för floran och faunan, och det blir en utarmning av landskapet. Kunskaperna rörande detta område är ofta svaga. Lösningen kan vara att använda sig av betesdjur, men ett samarbete mellan naturvårdsenhet och lantbruksnämnd är nödvändigt, så att floran och faunan också skyddas på lämpligt sätt.

Detta är en angelägenhet för oss alla, och jordbrukare som gör aktiva insatser för det öppna landskapet bör få ett stöd. Folkpartiet har därför föreslagit ett ökat anslag till naturvårdsverket för särskilda projekt, en ökning från 14 milj. kr. till 19 milj. kr. Det bör ankomma på naturvårdsverket att på lämpligt sätt fördela resurser för detta ändamål och då beakta de olika förutsättningar som gäller i landet som helhet.

I reservation 38, som stöds av folkpartiet, moderaterna och centern, tas frågan om lån till fiskerinäringen upp. Svårigheterna att få låna pengar till upprustning av och investering i äldre båtar är ett problem för fisket. Ifrån folkpartiet vill vi särskilt trycka på de svårigheter som möter de unga fiskare som söker sig till näringen. Anslagen har varit oförändrade sedan 1978, och lån till nya båtar har prioriterats av fiskeristyrelsen. Folkpartiet biträder en höjning av lånesumman med 15 milj. kr. till 40 milj. kr. och anser att det ökade utrymmet skall användas också för köp av och förbättringar på äldre båtar.

När det gäller havsfiskelaboratoriet i Lysekil finns det ett särskilt yttrande som stöds av folkpartiet, centern och moderaterna. Det är nödvändigt att nya lokaler anskaffas för havsfiskelaboratoriet så snart som möjligt. Byggnaderna bör vara så beskaffade att de ger tillräckligt utrymme för forskarnas verksamhet. Men det får inte ske någon övervältring från staten till Lysekils kommun, utan kostnaderna måste åvila staten.

Vad händer egentligen med våra livsmedel? Hur påverkar den moderna djurhållningen deras kvalitet? Grisfabriker, djurstallar och hönsfarmer där djuren lever under helt andra betingelser än i det gamla bondesamhället ifrågasätts i dag i långt större utsträckning än tidigare.

Vår matkultur håller långsamt på att trasas sönder under trycket av storskalighet och smaklöst kött, pommis- och hamburgerätande och genom bristande kunskap om god kosthållning. I dag inger matkvaliteten oro och en viss misstänksamhet. Många tvekar att äta de livsmedel som produceras.

Det finns i dag också flera tecken på en öppen protest mot stordrift och centralisering hos bönderna själva. Fler väljer att ta saken i egna händer. De vill ha slakteriet närmare gården. De vill pröva alternativa produktionsformer. Det måste finnas ett utrymme för nytänkande och ifrågasättande. Där alternativt odlade livsmedel finns att tillgå visar det sig att konsumenterna är beredda att betala för det. Men för att en större grupp av konsumenterna skall få möjlighet till alternativa livsmedel måste förändringar och nytänkande ske såväl inom bondekooperationen som inom livsmedelsindustrin och livsmedelshandeln.

Den ökande användningen av antibiotika i tillväxtbefrämjande syfte ledde till en lag mot detta. Den trädde i kraft så sent som i januari 1986. Veterinären kan emellertid fortfarande skriva ut sådana medel, om djurägare önskar blanda in det i fodret. Såväl den enskilde bonden som förskrivande veterinär har ett ansvar för att tillämpningen av lagen blir den avsedda.

Det finns, med anledning av den ökade användningen av antibiotika, skäl att se över produktionsformerna i jordbruket. Den specialiserade ungnöts-uppfödningen t. ex. med kalvar köpta från olika leverantörer kräver i det enskilda fallet stora medicinska insatser.

Det finns en reservation i betänkandet – reservation 52 av Karl Erik Olsson m. fl. – som även tar upp folkpartiets motion Jo518 yrkande 1. Jag vill här yrka bifall även till den reservationen.

Det är också viktigt att satsa på forskning för att undvika djurskador, som påverkar köttkvaliteten. Även om infektioner hävs, vet vi alltför litet om förändringar av köttet och eventuellt kvarstående restsubstanser som i sin tur kan påverka konsumenten indirekt.

Lika viktigt är att ge stöd till de organisationer som försöker utveckla alternativa odlingsformer. De har också utbildning att ge, och de ger omfattande rådgivning till sina medlemmar. Som exempel kan här nämnas den forskning som bedrivs vid Nordiska forskningsringens institut i Järna.

Jag vill, herr talman, med detta yrka bifall till reservationerna 21, 25, 26, 31, 34, 38, 42, 51 och 52.

Anf. 96 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik:

Herr talman! Jag skall bli mycket kortfattad. Jag vill bemöta Kerstin Gellerman bara på en punkt, nämligen beträffande det som hon sist sade, att veterinären skriver ut antibiotika efter önskemål från djurägaren. Jag vill absolut dementera detta: så är det inte alls. Det är självfallet så att veterinären gör en egen bedömning av den insats av antibiotika som måste göras för att man skall klara de sjukdomar som de djur som behandlas har drabbats av.

Anf. 97 KERSTIN GELLERMAN (fp) replik:

Herr talman! Självfallet är det veterinären som skriver ut recept på mediciner som kan blandas i djurfoder, när så önskas.

Visst kan man önska att världen vore så vit som Håkan Strömberg vill göra den till och att alla djurägare och alla veterinärer vore lika seriösa. Det är viktigt att man följer tillämpningen av den nya lagen om antibiotika i djurfoder mycket noga, och det vore bra om vi kunde få en redovisning av en sådan uppföljning.

Anf. 98 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att Kerstin Gellerman gör ett oerhört angrepp på distriktsveterinärskåren, att den inte skulle vara seriös och inte skulle göra en veterinär bedömning av de insatser som den behöver göra, utan i stället skulle lyssna på djurägaren. Veterinärerna har både den erfarenhet, den yrkeskunskap och den etik som krävs för att de på ett mycket bra sätt skall kunna utöva veterinäryrket.

Anf. 99 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! I det här betänkandet behandlas en rad av de frågor som jordbruksdepartementet har att arbeta med, och jag skall beröra några av dem. Jag skall börja med skogsbruket.

Det svenska skogsbruket utgör en mycket viktig resurs. Den är väsentlig i väldigt många avseenden, och det har vi sedan länge haft klart för oss i Sverige. Vi har under mycket lång tid haft en skogsvårdslag, och det är denna, tillsammans med duktiga skogsbrukare, som gör att vi i dag har ett relativt sett bra skogsbestånd.

Skogen ger väldigt många människor sysselsättning, både inom skogsbruket och inom skogsindustrin. Den ger oss också mycket stora exportintäkter, som inte drabbas av så särskilt stora avbränningar i form av importinnehåll och som därför får ett mycket stort nettovärde. Men den ger oss också möjligheter till naturupplevelser. Skogen är ju en mycket fin rekreationskälla. Den kombinerade användning som vi har av våra skogsmarker är mycket viktig och något mycket speciellt för oss i Sverige.

Skogen är också väsentlig för våra möjligheter att behålla miljön och klimatet inom ett område. Vi har tidigare i dag diskuterat jordbrukspolitiken och talat om värdet av öppna landskap. Det är ju just kombinationen av jordbruk och skogsbruk som ger oss vårt vackra och mycket tilltalande landskap. Vad vore Sverige utan allt det här?

Det är naturligtvis mot denna bakgrund rimligt att samhället har synpunkter på hur våra skogar skall skötas och på de åtgärder som behövs för att vi skall få behålla dem också i framtiden. Vi behöver alltså en skogsvårdslag – det kan vi vara överens om. I denna skall anges vilka synpunkter samhället anlägger på skogsanvändningen, och den skall vara ett styrinstrument som varsamt leder utvecklingen åt det håll som man vill att den skall gå. Men den får inte bli alltför detaljerad, och den får framför allt inte på vägen fram till den aktive skogsbrukaren bli alltför komplicerad, vilket väl är fallet i dag.

År 1979 antog vi en ny skogsvårdslag, som var ganska allmänt hållen. Men därefter kommer förordningar från skogsstyrelsen, och de förordningarna godkänns ju av regeringen, inte av riksdagen. Sedan utarbetas föreskrifter, och de antas av ledamöterna i skogsstyrelsen. Detta leder till att det som skogsägaren till slut nås av och som han skall leva efter och utgå från i sina bedömningar inte riktigt liknar det som riksdagen en gång fattade beslut om, även om det i stort sett kanske har samma intentioner. Det är alltså svårt för den enskilde skogsägaren att avgöra vad som är föreskrifter och vad som är rekommendationer, vad han måste iaktta för att följa lagen. Att det blivit på det sättet är naturligtvis inte särskilt bra.

Det är mot den bakgrunden som vi från centerpartiet har begärt att den

nuvarande skogsvårdslagen skall omarbetas. Vissa bestämmelser måste dessutom mönstras ut bland dem som tillkom vid 1983 års beslut, då man införde möjlighet till avverkningstvång, obligatoriska skogsbruksplaner och även ett gallringstvång. Dessa bestämmelser tyckte vi var onödiga. Sådana saker skall regleras på annat sätt än genom lagstiftning.

Också i motion 311 av Birgitta Hambraeus lämnas synpunkter på detta. Motionens förslag om ändrad skogsvårdslag har ungefär samma uppläggning som Naturskyddsföreningen har i sitt förslag till skogsvårdslag. Också i det här sammanhanget finns det en hel del synpunkter som man borde kunna ta hänsyn till i samband med en omarbetning.

Dessa synpunkter har tagits upp i reservation 22, som jag härmed yrkar bifall till.

I en socialdemokratisk motion har man begärt styrmedel för att öka virkesavverkningen i Sverige. Utskottsmajoriteten avstyrker motionen, men gör det med motiveringen att man förväntar sig att regeringen skall anvisa styrmedel på det här området. Vi i centerpartiet önskar inte några ytterligare styrmedel. Vi vill tvärtom ha något färre sådana. Också vi yrkar avslag på motionen, men vi gör det med en annan motivering.

Vi har i utskottet också yrkat avslag på förslag om formerna för bidragen till skogsbruket, bl. a. det s. k. 5:3-bidraget till lågproducerande bestånd. Det har vi gjort mot den bakgrunden att vi föreslagit att skogsvårdsavgiften skall avvecklas. Den innebär en beskattning av det svenska jordbruket som har blivit felaktig och alltför omfattande, och vi yrkar därför avslag på förslagen om de bidragsformer som är förknippade med skogsvårdsavgiften.

Jag tycker att debatten om hur mycket vi skall avverka i vår skog är litet ansvarslös. Man utgår ifrån att de siffror datamaskinerna levererar stämmer till punkt och pricka, och på grundval av dem fastställer man hur mycket vi kan avverka. Men det finns säkert en hel del förhållanden som man borde ta hänsyn till i det här sammanhanget. Vilket svar man får av datorn är ju beroende på vad man matar in i den. Jag kan inte underlåta att fundera över om man t. ex. har tagit hänsyn till att alla bestånd i vårt land av naturliga skäl inte ser ut riktigt så som man förutsatt – vi har haft stormar, snöbrott och kanske eftersatta röjningar och annat. Försurningen och miljöskadorna sätter också ner produktionsförmågan. I vilken utsträckning det kommer att visa sig framöver vet vi inte riktigt, men vi vet att detta inte är någonting positivt. Vi vet också att bolag och domänverk har överavverkat sina arealer. Det gör att de under den närmaste tiden inte har samma avverkningsmöjligheter som de borde. På längre sikt kommer de att få det, men i första hand kommer de nu att ha gallringvirke, och det ger ju inte samma utbyte som virke från slutavverkning.

Skogsbrukspolitikerna måste utgå från de biologiska förutsättningar som råder. Sedan måste man se till att man inom industrin och på andra håll rättar sig därefter. Vi har ju varit och tittat på hur det ser ut i de fjällnära skogarna och sett vilka konsekvenser det blir när man far fram ovarsamt. I det fallet har vi ju kommit fram till ett ställningstagande, där vi varit överens om ett ökat hänsynstagande. På vissa punkter var vi dock inte överens, bl. a. då det gäller att i dessa områden dra upp en naturvårdsgräns som ersätter skogsodlingsgränsen, för att på det sättet få ett varsammare skogsbruk där uppe och inte

göra samma misstag som man gjort tidigare. Därmed har vi också föreslagit att skogsvägsbyggen ovanför denna gräns inte skall tillåtas. Vi har alltså föreslagit en omarbetning av skogsvårdslagen och vissa förändringar när det gäller skogspolitiken. Jag yrkar bifall till de reservationer som tar upp dessa frågor.

Det har här i dag diskuterats djurhälsovård, som är ett väldigt stort bekymmer, eftersom de neddragningar av anslagen till denna verksamhet som regeringen har gjort kan få ödesdigra konsekvenser. Håkan Strömberg sade här tidigare att jordbrukarna och djurägarna får vara med och betala kostnadsökningarna på det här området. Men det är inte bara detta det handlar om. Man låter jordbrukarna ta kostnadsökningarna, och därtill vältrar man över en del av statens kostnader, så att jordbrukarna därigenom får dubbel belastning – ja, kanske ännu mer. Detta är allvarligt. Den fina djurhälsovård vi har, bl. a. tack vare distriktsveterinärorganisationen, är väldigt viktig för matkvaliteten, för bra livsmedel och för konsumenternas trygghet. Detta har vi tagit upp i en reservation.

Moderaterna och folkpartisterna har i en annan reservation begärt en utredning. I dagsläget är det kanske litet onödigt att göra det, eftersom ett enigt utskott vid förra årets riksdag begärde att regeringen skulle låta göra en översyn av dessa kostnader. Egentligen skulle vi ha fått ett förslag i det här avseendet till årets budgetarbete, men det har vi inte fått. Det är angeläget att detta arbete påskyndas. Då borde man kanske inte försena det med en utredning utan trycka på att regeringen kommer fram med förslag om en förändring av kostnaderna, av djursjukvårdsavgifterna m. m.

När det gäller mediciner i djurfoder har vi också en reservation. Den har vi avgivit av omtanke om matkvaliteten och med just den funderingen att det är viktigt att konsumenterna kan känna sig säkra när det gäller de livsmedel de äter. Här skulle jag vilja tillägga med hänvisning till den debatt som Kerstin Gellerman och Håkan Strömberg hade för en stund sedan, att det faktiskt är så som Håkan Strömberg sade att det är veterinären – inte producenten – som bestämmer när det skall skrivas ut mediciner. Det kan inte och får naturligtvis inte ske efter producentens önskemål. Det är heller inte på det sättet. Det är inte det som reservanterna utgår ifrån, men under alla omständigheter finns det en risk för att det kan bli för mycket av mediciner i djurfoder. Det är därför viktigt att man forskar och tar fram andra åtgärder när det gäller djuruppfödning, så att man slipper de här metoderna.

Jag skall också säga några ord om naturvårdsverkets arbete. Vi har föreslagit en något större anslagsram än vad regeringen har gjort. Med tanke på vår vilja att åstadkomma en bättre miljövård och att över huvud taget vidta åtgärder för att skapa en bättre miljö för människorna och med tanke på de problem som finns i olika sammanhang när det gäller försurning och när det gäller kemikalier i naturen behövs det resurser på det här området. Vi har som sagt föreslagit en höjning av anslagsramen. Vi har också föreslagit en höjning av anslagsramen när det gäller skötsel av naturreservat, eftersom vi tycker att man, om man avsätter områden till naturreservat, också bör se till att kunna sköta dem på ett riktigt sätt. Utan ökade anslag är det risk för att man inte kan göra det. Här kommer även AMS-medel in i bilden, men eftersom man skurit ner också dem behövs ett ökat anslag. Man kan också

använda sig av avtal med markägare i större utsträckning för att få ett bättre tillstånd på dessa områden. Vi tycker att man i större utsträckning borde kunna använda en överflyttning från domänfond till naturvårdsfond för att avsätta naturvårdsområden och inte behöva belasta statskassan för sådant.

Vi har också i en reservation begärt förändringar i kemikalielagstiftningen. Vi fick en ny kemikalielag för inte så länge sedan och en organisation i anslutning till detta. Vi anmälde vid det tillfället en annan åsikt än regeringen. Vi tycker att lagen är för vag i sin utformning. Det leder alltför lätt till felaktiga tolkningar. Den organisation som vi har i anslutning till detta är vi inte tillfredsställda med. Vi vill ha en mera decentraliserad uppbyggnad. Det är detta som vi begärt i reservationen.

På fiskets område har vi begärt ökade anslag. Detta har kommenterats av andra talare här, varför jag inte går in på det. Men vi har i en reservation begärt åtgärder mot förstöring av Västerhavet. Denna fråga kommer att behandlas i ett annat betänkande litet senare i vår. Vi får då debattera frågan litet mera. Nu har vi ställt oss bakom vpk-motionen i detta sammanhang därför att vi tycker att det är en mycket väsentlig åtgärd och oerhört viktig för bl. a. fisket.

Vi har även tagit upp frågan om rennärigen. Här har regeringen föreslagit en förändring, delvis i anledning av förra årets riksdagsbeslut. Men som en liten tjurig pojke har man gått litet längre och tagit med saker och ting som kanske inte borde vara med. Jag tänker då på förslaget till ersättning för rovdjursskador. Här har John Andersson tidigare redogjort för vilka konsekvenser detta förslag kan få. Därför har vi yrkat avslag på förslaget och också fått en majoritet i utskottet att ansluta sig till vårt ställningstagande. Detsamma gäller uppräknigen av stödet till rennärigen. Det måste ske en uppräkning även här, även om den inte skulle ske på samma sätt som i fråga om Norrlandsstödet.

Med dessa ord yrkar jag bifall till alla de reservationer som centerpartiet står bakom i detta betänkande.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 100 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag vill något kommentera det som har sagts här i något som mer och mer liknar en skogspolitisk debatt.

1982 års skogsbeslut omfattade olika delar av skogspolitiken. Vi fattade ett beslut om gallringsplikt i ungskog. Vi fattade ett beslut om avverkningsvång, och vi fattade ett beslut om hur vi skall överföra frågan om besprutningarna från länsstyrelsen till kommunerna.

Dessa olika beslut var betingade av att det fanns ett visst skogstillstånd runt om i landet. Eftersom det hade skett otillräckliga röjningar fanns en mycket stor andel eftersatta röjningar i ungskogsbeståndet, som det var nödvändigt att få gallrat. Vi hade också en otillräcklig avverkning. Självfallet måste regeringen se till att beslutet om avverkningsvång följs upp i slutändan, när avverkningsplikten gällt tillräckligt länge så att man närmar sig slutstadiet.

Naturligtvis finns det brister i beräkningsgrunderna. Det har ju sagts här

tidigare att man beträffande den absoluta tillväxten inte anger en möjlig avverkningsvolym. Varför är det så? Jo, tillväxten i skogen ligger naturligtvis i mycket hög grad på ungskog, som är så ung att den i dag inte är mogen för avverkning. Man kommer inte ens att kunna fånga in den i mycket intensiva gallringar.

Vad är det då för stora brister i dagens skogsbruk? Ja, det är framför allt att man för närvarande gallrar med sådana metoder att det kvarvarande skogsbeståndet skadas och att gallringen är otillräcklig. Jag vill här komma in på reservation 27 till betänkandet, som handlar om gallringstväng. Reservationen bygger på motion 303 från allmänna motionstiden.

I motionen har vi tagit upp de mycket omfattande skador som har konstaterats i kvarstående bestånd efter det att gallringar har gjorts med olika högmekaniserade gallringsmetoder. Slutsatsen av utvärderingen av dessa gallringar är entydig: Ju högre mekaniseringsgrad, desto större skador. Dessa skador är mycket oroande, då de drabbar det bestånd där den framtida värdeuppyggnaden i skogarna avses ske. Eftersom skadorna främst drabbar rotsystem och den nedersta stamdelen, leder de ofelbart till tillväxt- och kvalitetsskador i beståndets framtida sågtimmerutbyte.

I motionen görs en värdering av hur viktigt det är att gallringsuttagen i skogarna ökar. I sitt yttrande över motionen instämmer utskottet i vår analys av situationen i de svenska skogarna när det gäller gallring. Tyvärr återspeglas inte denna utskottets klarsyn i förslaget till ställningstagande. Utskottet skriver: "Utskottet är dock, bl. a. med hänsyn till skiftande förhållanden i skogarna samt till svårigheten att kontrollera bestämmelsernas efterlevnad, icke berett att föreslå någon utvidgning av gallringsplikten i den riktning motionärerna föreslagit och icke heller att närmare gå in på frågan om mekaniseringsgrunden." Klarare kan inte motsättningen mellan insikt och vilja åskådliggöras.

Det behövs en skärpt kontroll av gallringsmetoderna, större anslag till skogsvårdsmyndigheterna och samhällseliga krav på gallring som en normal skötselåtgärd i det svenska skogsbruket. Vi kan inte fortsätta att passivt åse hur man med olämpligt maskinval och ovarsamma metoder allvarligt skadar de kvarstående träden vid gallring. Lika olämpligt och oklokt är det att passivt åse hur gallringsbehovet i skogarna ökar, utan att detta möts med en kraftfull men ekologiskt varsam gallringsinsats.

I reservation 36 betonas behovet av ett havsfiskelaboratorium vid ostkusten. Utnyttjandet av havet, utsläpp från fartyg och industrier och fortsatt stor näringsurlakning från bl. a. jordbruksmarken förändrar gradvis den marina miljön även i Östersjön. Det intensiva fisket och de omfattande utsläppen gör startandet av ett havsfiskelaboratorium vid ostkusten till en mycket efterlängtd och nödvändig framtidssatsning. Ett bifall till reservation 36 skulle också tillgodose syftet med motion 1985/86:410 från centern.

I reservation 39 föreslår vi en ökning av anslaget för bidrag till fiskevård med 1 milj. kr. För närvarande växer intresset för fiskevård. Ett höjt anslag skulle positivt påverka möjligheterna till en ytterligare insats på detta område.

Motion 1985/86:763 har tillkommit som ett försök att ge stöd för aktionsgruppen Bohusläns skärgårdsråds arbete för att få starta det omfat-

tande åtgärdsprogram som anses nödvändigt för att man skall komma till rätta med de miljöproblem som jordbruk, industri, sjöfart, oljehantering och kärnavfallsutsläpp etc. har inneburit i denna skärgård.

Bohusläns skärgårdsråds engagemang, intresse och kunskap borde tas till vara på ett konstruktivt sätt. Rådet har efter målmedvetet iakttagande utarbetat en handlingsplan för att med biologiska metoder ingripa mot den fortlöpande miljöförstöring som sker i detta område. Den starka oro som leder till att människor arbetar fram planer, satsar pengar och tid på myndighetskontakter och kunskapsuppbyggnad är en stark demokratisk kraft, som vi i Sveriges riksdag borde stödja och uppmuntra. Bohusläns skärgårdsråds skäl för sin kampanj är så starka, att jag verkligen hoppas att riksdagen genom ett bifall till reservation 55 skall ge lösningen på de här problemen en knuff framåt.

Anf. 101 JAN FRANSSON (s):

Herr talman! Statsministern har nyligen aviserat åtgärder för att stimulera till ökad ekonomisk tillväxt, och som exempel pekar han på behovet av åtgärder för att öka avverkningarna i skogen. Bakgrunden är att virkesförsörjningen till vår skogsindustri inte fungerar som den borde. Problemet är inte brist på råvara eller att vi måste hushålla med den – det finns stora arealer med avverkningsmogen skog som inte kommer fram. Enligt alla beräkningar kan ytterligare 10 miljoner kubikmeter skog avverkas utan risk för hushållningen på längre sikt. Problemet är i stället att det finns en del passiva skogsägare, som av olika skäl inte avverkar. Det kanske främst är privatekonomiska skäl – de är inte beroende av några inkomster från skogen för sin försörjning.

Från socialdemokratiska utgångspunkter är detta inte acceptabelt. Vi anser att den som äger skog också måste ta ett samhällsansvar genom att avverka skogen när den är mogen. Nu tvingas industrin att importera råvaran till höga priser, att dra ner på kapaciteten, vilket ytterligare försämrar lönsamheten, eller helt enkelt att lägga ner verksamheten, vilket har skett. I sista ändan är det alltid enskilda människor som drabbas i form av arbetslöshet eller av en ständig otrygghet att förlora jobbet – ofta på orter där alternativt sysselsättning saknas.

Problemet med virkesförsörjningen och de effekter detta kan få för enskilda människor eller hela bygder nämns över huvud taget inte i några borgerliga motioner. Däremot sägs i en gemensam reservation – för övrigt den enda gemensamma på skogsavsnittet – att virkesmarknaden får anses fungera väl. De borgerliga värjer sig för varje tanke på ytterligare styrmedel. Och inte nog med det – de återkommer med krav på att de få styrmedel som finns skall tas bort. Det gäller minimikraven i skogsvårdslagen om avverkning, och det gäller bidragen till avveckling av glesa och improduktiva skogar.

Reglerna i skogsvårdslagen har tillkommit för att just motverka ett passivt ägande. Kraven på avverkning är ytterst rimliga, och reglerna drabbar enbart dem som inte avverkat något under lång tid. Från utskottsmajoritetens sida tycker vi att det är viktigt att samhället förfogar över styrmedel för att påverka virkesförsörjningen, då marknadens parter inte förmår uppfylla sina åtaganden att ansvara för denna.

Enligt utskottets uppfattning kan bestämmelserna i skogsvårdslagen, rätt hanterade, bli ett verksamt medel för att få fram mera virke. Utskottet finner det angeläget att skogsvårdsstyrelserna redan nu informerar berörda skogsägare om innebörden av dessa regler. Låt mig tillägga att det vore angeläget att ytterligare resurser, utöver vad som föreslås i budgeten, satsades på rådgivning och lagtillsyn för att öka avverkningarna.

Skogsnäringen har en fundamental betydelse för Sveriges ekonomi och välstånd. Exportvärdet uppgick förra året till nära 50 miljarder kronor. Omkring 1 000 orter i vårt land är mer eller mindre beroende av skogsindustrins utveckling. Fungerande skogspolitik är ett av de viktigaste medlen att få landet ur den ekonomiska krisen. När regeringen nu överväger åtgärder för en ökad ekonomisk tillväxt, är det naturligt att de resurser som skogen erbjuder tas till vara. Bakom 1979 års skogspolitiska beslut fanns det också en stark tilltro till skogsnäringens möjligheter.

Bortsett från problemen att få fram tillräckligt med skogsråvara har mycket positivt hänt de senaste fem åren. Återväxten har blivit bättre, röjningarna har ökat, gallringarna likaså. Det är ett resultat av den nya skogspolitiken med skogsvårdslagen som det viktigaste instrumentet och självfallet också många enskilda skogsägares intresse för och engagemang i skogsskötseln. Utskottet slår också, med undantag av de moderata ledamöterna, ännu en gång fast att de grundläggande principer som var vägledande för 1979 års skogspolitiska beslut alljämt äger sin fulla giltighet. Därmed avstyrks den moderata motionen Jo307, som innehåller förslag, som i viktiga avseenden skulle innebära en principiell omläggning av skogspolitiken.

Det skall också sägas att det i skogsvården fortfarande finns mycket stora eftersläpningar i skogsvården som måste åtgärdas. På stora skogsmarksarealer utnyttjas markens produktionsförmåga dåligt. På större delen av dessa marker finns inga konflikter med andra intressen, varför man bör plantera ny skog där. Från samhällets synpunkt handlar det här verkligen om lönsamma investeringar i framtiden samtidigt som det ger arbetstillfällen i dag.

Utskottsmajoriteten avvisar samtliga motionskrav på en avveckling av stödet till dessa s. k. 5:3-skogar. 5:3-stödet är ju ingenting principiellt nytt. Det är en gammal princip i vår skogspolitik att man inom skogsbruket gemensamt hjälper till att finansiera åtgärder som ger bättre skogsvård. Detta har skett genom olika stöd. I andra länder har man faktiskt utvecklat stödet. T. o. m. Canada är nu inne på att använda stimulanser som stöd. Här för vi en debatt om att avveckla stödet. Vi anser att programmet för avveckling av lågproducerande bestånd bör fullföljas. Det här programmet är faktiskt av intresse både för virkesförsörjningen på kort sikt och för virkesproduktionen på längre sikt. Det statliga stöd som ges i det här sammanhanget syftar till att överbrygga de skillnader som här oftast föreligger mellan samhällsekonomisk och företagsekonomisk lönsamhet. Det bör också påpekas att nuvarande bidragsregler innebär att statligt stöd inte ges till beskogning av hagmarker eller andra skyddsvärda miljöer. Det tycks råda en utbredd missuppfattning om detta, vilket vi alldeles nyss fick ett bevis på från denna talarstol.

Genom de översiktliga skogsinventeringarna har vi fått en betydigt ökad kunskap om tillståndet i våra skogar. Inventeringarna har också öppnat en

god möjlighet att rationalisera arbetet med lagtillsyn och rådgivning. De har med stor säkerhet bidragit till en ökad aktivitet i skogsbruket, och utskottet har också funnit att de fyller ett väsentligt syfte när det gäller att främja virkesförsörjningen. De översiktliga skogsinventeringarna bör därför bedrivas på minst oförändrad nivå, och även här skulle ytterligare resurser vara befogade.

Utöver vad jag tidigare nämnt om den förbättring av skogsvården som skett under 1980-talet vill jag peka på några intressanta utvecklingstendenser inom skogsbruket, som också utskottet i olika sammanhang uppmärksammat och riksdagen ställt sig bakom. Det gäller principen om mångsyftesbruk. Det betyder att man på största möjliga del av skogsmarken bedriver ett mångbruk, dvs. att virkesproduktion och exempelvis rekreation samsas på samma mark. I de flesta fall kan detta mål tillgodoses genom att skogsvårdslagens krav på naturvårdshänsyn tillgodoses fullt ut.

Företrädare för skogsstyrelsen har också inför utskottet hävdat uppfattningen att skogsnäringens virkesmål mycket väl låter sig förenas med naturmålet. Vid markanvändningsplaneringen bör därför mångsyftesbruk vara den viktigaste utgångspunkten.

En annan fråga gäller inriktningen mot ett mera ståndortsanpassat skogsbruk. Vad innebär detta? Jo, ett ståndortsanpassat skogsbruk är praktiskt tillämpad ekologi. Målet är att skapa bästa möjliga tillväxtmiljö för träden med skötselmetoder, som samtidigt minimerar risken för negativa effekter på miljön. Därmed garanteras också skogsmarkens uthålliga produktionsförmåga, eller som en framstående markforskare brukar uttrycka det: I det rationella skogsbruket måste vi liksom vid allt annat markutnyttjande beakta det ekologiskt nödvändiga, det tekniskt möjliga och det ekonomiskt rimliga. Med en sådan inriktning i skogsbruket som nu är i gång på allvar finns det goda förutsättningar att tillgodose många av naturvårdens intressen.

En tredje sak gäller inriktningen mot skogsbruksmetoder som ger bättre kvalitet. Här spelar en rätt utförd och rätt vald förnyingsmetod stor roll. En bra rådgivning till skogsägarna är ett av de främsta medlen för att påverka en sådan utveckling. Skogsstyrelsen kommer att under det här året utarbeta skötselrekommendationer i syfte att underlätta skogsvårdsstyrelsens rådgivning.

Sammanfattningsvis skulle man kunna säga att insikten om ett, låt mig kalla det miljövänligare skogsbruk, grundat på erfarenhet och nya forskningsrön håller på att få ett allt större genomslag i alla led, och det är mycket positivt. Som exempel kan nämnas att tusentals skogsarbetare i dag läser miljövård i studiecirkclar runt om i landet. Efter ett par års förberedelser inleder nu skogsstyrelsen en massiv utbildning i ståndortsanpassat skogsbruk för skogsvårdsstyrelsens personal i hela landet.

Herr talman! Jag har velat nämna detta, eftersom utskottet i det här sammanhanget har behandlat en del motioner som tar upp olika markanvändningskonflikter. Man får intrycket av vissa motioner att dessa positiva utvecklingstendenser inte uppmärksammats tillräckligt.

Herr talman! Jag har inte gått in på någon enda enskild reservation inom skogsavsnittet. Det är ingen nonchalans mot reservanterna från min sida. Vi

hade, som tidigare sagts, ganska nyligen en genomgång av våra olika ståndpunkter och argument när det gäller skogspolitiken. Det gällde bl. a. fjällskogarna, och det återkommer nu i det betänkande som vi behandlar.

Med det anförda yrkar jag avslag på reservationerna 20–35 och bifall till utskottets hemställan.

Anf. 102 PAUL LESTANDER (vpk) replik:

Herr talman! Beträffande ståndortsanpassat skogsbruk och värdet av mer pengar för rådgivning och lagefterhållning finns det en betydande samsyn mellan oss, Jan Fransson. Men om Jan Fransson verkligen hade menat allvar med viljan att ge skogsvårdsstyrelserna ökade anslag för den kontrollen, hade naturligtvis ett stöd för vpk:s reservation i den här frågan varit på sin plats. Det här är ju en insats som man får tillbaka. Vi är också rätt ense om skogsbrukets totalekonomiska betydelse för landet. Några miljoner i ökade insatser för att förbättra och kontrollera efterlevnaden av skogsvårdslagen är enligt vår mening oerhört väl använda pengar.

Anf. 103 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Jan Fransson sade att regeringen överväger åtgärder för att få fram mera virke. Jag får väl säga som andra har sagt tidigare i den här debatten: Vill regeringen göra någonting åt det – använd då stimulanser i stället för att använda tvång!

I slutet av sitt anförande sade Jan Fransson att skogsägare runt om i vårt land nu deltar i studiecirklar – det är helt riktigt; det gör de. De förkovrar sig och gör mycket för att det skall bli bättre. Man skall då inte löna dem med att slå dem i skallen för att de försöker, och det gör man genom att tillgripa mer tvång.

Jan Fransson tog upp en hel del andra saker. Vi är överens om mycket när det gäller hur skogspolitiken skall bedrivas. Att det går att förena olika intressen är vi också helt överens om, liksom om att vi behöver en skogsvårdslag. Vi tvistar om hur vi skall hantera den i vissa avseenden.

Jan Fransson sade att vi har en massa passiva. Jag vill inte försvara de passiva. Man kan väl säga så här: De passiva finns i stor utsträckning inom det LO-kollektiv – och kanske också bland andra förbunds medlemmar – som säger att man tappar sina arbetstillfällen. Många av de passiva finns nämligen ute i arbetslivet. Det är inte i första hand jord- och skogsbrukarna som håller på sina pinnar. De avverkar så mycket som det är rimligt att de avverkar – det har vi också statistik på.

Jan Fransson säger att industrin nu får importera till höga priser och att det är förskräckligt. Men litet grand har industrin sig själv att skylla, eftersom man i höstas gick ut och sade: Nu blir det dåliga konjunkturer, så nu kan vi inte höja priserna – nu får ni i stället räkna med att det blir sänkta priser. Det är ju inte att stimulera avverkning! Hade man betalat litet mer hade man förmodligen inte behövt importera så mycket. Här finns säkert en del att göra utan att tillgripa tvång på det sätt som den socialdemokratiska regeringen hotar med.

Vidare borde kanske budskapen gå bättre ihop. Det är inte så förfärligt många år sedan skogsbrukarna beskrevs som bovar när de tog upp kalhyggen

– det skulle man inte göra. I dag är det precis tvärtom. Vi har nu fått en proposition om dikning och markavvattning som också kan ställa till problem i det här sammanhanget.

Anf. 104 SVEN ERIC LORENTZON (m) replik:

Herr talman! De grundläggande principerna i 1977 års beslut är vi i stort sett ense om. Det i nuvarande skogsvårdslagstifning som kritiseras i moderata samlingspartiets motion är främst de tvångsåtgärder – avverkningstvång och liknande – som har införts vid senare tillfällen. Det intressanta är att se att det inte bara är moderater som i dag förordar en översyn av skogspolitiken. Också folkpartiet har i sin reservation krävt en samlad översyn av skogspolitiken. Vad som ligger i orden "en samlad översyn av skogspolitiken" får de själva svara för. De har också framfört förslag om en mer naturvårdsinriktad skogspolitik. Även centern har en reservation om detta.

När det gäller 5:3-skogarna vill jag säga att Jan Fransson och jag i stort sett är ense. Det är ett intresse för både skogsbruket och samhället icke minst att vi får ordning på dessa trossbestånd. Vi är beredda att utföra programmet, men vi är inte beredda att finansiera det på det sätt som föreslås. Jag känner inte till någon annan yrkesgrupp där man låter sina kolleger finansiera investeringar. Det här är ett samhällsintresse, och därför skall samhället bära kostnaderna. Det är alltså av stort intresse för industrin, för samhället och för oss politiker att få ordning på det här. Men man skall inte ändra på de spelregler som gällde från början.

Jag håller med Jan Fransson om att de översiktliga skogsinventeringarna har gått så långt och täcker så stor yta att de bör fullföljas. Jag håller med Jan Fransson om att det kan göras i oförändrat tempo. Det har vi från vårt håll tidigare påtalat. Det kan göras mycket enklare, och det behövs inte några detaljerade planer. Då klarar vi det ekonomiska och arealen, vilket är det viktigaste.

Anf. 105 KERSTIN GELLERMAN (fp) replik:

Herr talman! När Jan Fransson tog till orda och började tala om planerade insatser från departementet för att få fram mer skog blev jag litet orolig. När socialdemokraterna talar om samhällsansvar i sådana här sammanhang, tolkar jag det som att man menar att det blir den enskilde som kommer i kläm. Det behövs inte mera tvång i dagens skogsbruk, utan mer stimulans. Om det är vad Jan Fransson menar att departementet skall ställa upp med och ta sitt samhällsansvar för, så är det bra. Det är också bra om vi får det bekräftat.

Folkpartiet står bakom 1979 års skogsvårdslag, men vi vill ta bort de skönhetsfläckar som socialdemokraterna har klampat i med i form av avverkningstvång, gallringstvång och obligatoriska skogsbruksplaner. Därför anser vi att det behövs en översyn av lagen och skogspolitiken.

Vad så gäller 5:3-skogarna vill vi inte avskaffa hela bidraget. Det skall finnas kvar där det behövs. Bidrag till skogsvård i de skogsdelar där det finns en stark lövskogsinblandning bör helt enkelt inte utgå.

De fjällnära skogarna har tidigare diskuterats i kammaren. Jag har sagt att

vi är ense om att ha ett mångbruk i skogen. Men det brådskar att få fram planerna. Vi har konflikter inte bara med naturvårdsintressen och samer, utan vi hamnar också i konflikt med den allmänhet som mer och mer engagerar sig i avverkningen inom dessa områden. Jag tycker att regeringspartiet skall vara aktivt och sätta fart på markplaneringsarbetet ute i de berörda länen.

Anf. 106 JAN FRANSSON (s) replik:

Herr talman! Paul Lestander och vpk vill ge mer pengar till skogsvårdsorganisationen, och det tycker jag är vällovligt. Att jag inte kan ställa upp på Lestandars invit beror på att jag inte kan acceptera att man tar pengar från väganslagen.

Jag tycker absolut inte att minskningen av väganslagen skall drabba Norrbotten. Det är väl inte i första hand jag som skall göra mig till tolk för Norrbottens intressen, men så pass är jag insatt i förhållandena att jag vet att en stor del av väganslagen går till Norrbotten och att de gör nytta i det länet.

Paul Lestander talade aldrig om att vpk vill minska väganslagen. Han har nog anledning att förklara i sitt hemlän varför det är viktigare att lägga pengar på en administration.

Lennart Brunander säger att han inte vill försvara de passiva. Men hans inlägg om skogspolitiken var ju ett enda långt försvar för de passiva skogsägarna!

Jag sade tidigare att skogsvårdslagen har kommit till inkom för att motverka ett passivt skogsägande. Avverkningsregeln, som vi införde 1983, har ännu ingen drabbats av, men om några år kan den komma att tillämpas. Det är därför vi vill ha informationsinsatser, och jag tror faktiskt att många skogsägare kommer att ställa upp på att avverka.

Den här regeln vill Brunander och andra ha bort. Men den drabbar inte den som sköter sin skog och avverkar, utan den drabbar de skogsägare som är passiva och som Lennart Brunander har stått här och försvarat.

Till Sven Eric Lorentzon vill jag säga att stödet till 5:3-skogar är inget nytt. Vi har under många decennier haft den principen i skogspolitiken – jag sade detta tidigare också. Här får skogsägare från Skåne till Norrbotten möjlighet att få ta del av bidraget.

Till Kerstin Gellerman vill jag säga när det gäller bidragsreglerna för 5:3-skogar: Läs s. 47 i vårt betänkande. Där finns saklig upplysning. Att det skulle utgå stöd till områden som har naturvårdsintressen är rent nonsens.

Anf. 107 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Om Jan Fransson har tolkat det jag sade som ett försvar för de passiva skogsägarna, har Jan Fransson tolkat mig fel. Jag tycker inte alls att det finns anledning att försvara dem. Men de här åtgärderna löser inte problemen, utan här får vi nog hitta på något annat.

Avverkningstvånget har inte drabbat någon, förklarade Jan Fransson. Då har det ju inte heller drabbat de passiva, så då har det inte gjort någon nytta. Men det kan slå fel, och det har visats vid flera exkursioner. Skogsvårdsstyrelsen har också sagt att det kan göra det.

Skogsvårdsstyrelsen har dessutom sagt att avverkningsregeln inte på något

sätt löser det problem vi har med att få fram mer virke, för det är ganska små kvantiteter man kan ta fram den här vägen. De stora kvantiteterna virke finns i dag i gallringsskogen och framför allt i domänverkets gallringsskog. Obenägenheten där att gallra borde faktiskt regeringen kunna komma till rätta med utan sådana här åtgärder.

Anf. 108 PAUL LESTANDER (vpk) replik:

Herr talman! Det är möjligt att minskningen av anslaget till vägarna också till någon del skulle drabba Norrbotten. Men i Norrbottens skogsvårdsorganisation ingår vägsektionen, och såvitt jag vet är det tillgången till planerande personal som har utgjort den största begränsande faktorn för möjligheten att få skogsbilvägar brutna i Norrbotten.

Anf. 109 KERSTIN GELLERMAN (fp) replik:

Herr talman! Jan Fransson talar nu om informationsinsatser. Förra gången var det om samhällsansvar. Men vi får inget besked om vilka åtgärder som skulle vara riktigt positiva för de enskilda s. k. passiva skogsägarna, så att de avverkade mera. Jan Fransson måste ju vara medveten om att lönsamheten för dessa skogsägare måste vara positiv, om de skall ta fram skog ur sina marker.

Beträffande bidrag till lövdominerade skogar uppmanar Jan Fransson mig att läsa betänkandet. Jag tror att många håller med mig om att det är bättre att gå ut i naturen och se vad som händer än att läsa några rader i vårt betänkande. Det kan vara olika från ställe till ställe, men vi menar i alla fall att bidragen till skogsvård i de lövdominerande skogarna bör utgå.

Anf. 110 JAN FRANSSON (s) replik:

Herr talman! Efter Lennart Brunanders senaste inlägg tändes en liten strimma hopp hos mig om att när han har satt sig in i vad den här avverkningsregeln betyder, vilket han uppenbarligen inte har gjort – den utlöses alltså först 1989, eftersom konstruktionen är kopplad till ransoneringsreglerna, och det är ganska rimliga krav – kanhända att vi kan finna varandra. Som jag sade drabbar den här regeln bara dem som inte har avverkat.

Låt oss pröva den här möjligheten! Skogsägarna har verkligen ställt upp på skogsvårdslagens övriga minimikrav. Jag tror faktiskt att när man går ut med en ordentlig information kring detta kommer flertalet skogsägare att ställa upp även på det.

De här tillgångarna, Lennart Brunander, finns inte i första hand hos domänverket. Skogsbolagen tvingades ju inte minst under den förra virkeskrisen att öka avverkningarna på grund av att privatskogsbruket drog ned sina avverkningar. Det är inom privatskogsbruket vi har den avverkningsmogna skogen, det är där det råder en mycket stor eftersläpning när det gäller gallringarna. Men Lennart Brunander sade i sitt första inlägg att han inte trodde på prognosverksamhet, trots att jag vågar påstå att vi är världsbäst på sådant. Vi är ett mönster för alla andra länder i världen, vi säljer tjänster ute i världen på grund av att vi är duktiga på detta.

Till Paul Lestander vill jag säga att det faktiskt är pengarna som är

begränsningen. Hade vi en ousinlig källa att ösa ur skulle jag ställa upp direkt på att öka anslagen för vägbyggandet. Enbart i Norrbotten har det planerats vägar för 30 milj. kr. Ytterligare 16 milj. kr. är på gång. Om de prutningar ni har gjort på väganlagen skulle genomföras – men ni kan ju leva i den världen att förslagen sällan genomförs – skulle det drabba Norrbotten. Vägbyggnationen har vi kanske anledning att se upp med än mera, eftersom vi får mindre hyggen. Det är en anpassning av skogsbruket. Vi får en större spridning av hyggena, vilket gör att behovet av vägbyggnationer troligen ökar. Det borde vi bli överens om, Paul Lestander och jag, om vi fick hålla på litet längre, men nu är det slut på min repliktid.

Anf. 111 IVAR VIRGIN (m):

Herr talman! Jag kommer i mitt anförande uteslutande att beröra de miljöfrågor som är upptagna i aktuellt betänkande. Övriga viktiga miljöfrågor, kanske de viktigaste, kommer upp i höst.

Under rubriken Miljövård har moderata samlingspartiet genom reservationer markerat en annan inställning i vissa anslagsfrågor än majoriteten. När det gäller anslaget Mark för naturvård föreslår vi en minskning från 40 milj. kr. till 20 milj. kr. Självfallet är besparingsmomentet i förslaget viktigt, men det är inte avgörande. Enligt vår uppfattning är det inte alltid nödvändigt att förvärva mark för att tillfredsställa naturvårdsändamål. Det är ofta bättre för samhället att försöka komma överens med brukarna av marken om hur man skall ta hänsyn till naturvårdens intressen. Jag är övertygad om att man med rimliga ersättningar kan komma långt på den vägen. En ömsesidig anpassning mellan samhällets krav och brukarens kan ge långsiktigt positiva effekter.

Det visar sig ständigt att resurserna för att sköta det statliga innehavet av mark för naturvårdsändamål är otillräckliga. Ingen är betjänt av illa skötta naturreservat. En del av besparingen på anslaget till mark för naturvård bör förstärka anslaget för vård av naturreservat. Vi föreslår detta. En bättre balans skulle skapas genom mindre inköp och mer pengar till skötseln. Det är dessutom dags att erkänna och uppmuntra de svenska lantbrukarnas landskapsvårdande insatser.

En stor del av betänkandet är föranlett av den proposition som avhandlar riksdagens beslut om hur de medel som har inlutit till statskassan från skatten på handelsgödsel och bekämpningsmedel skall fördelas. Vår grundläggande inställning är att dessa skatter skall avskaffas, och vi har fört fram förslag om detta. Vår inställning grundar sig på uppfattningen att skatterna inte har någon miljöeffekt. Centerpartiet har samma mening när det gäller handelsgödselskatten. Däremot lägger vi fram förslag om fördelning av de redan inlutna skattemedlen.

Jag vill citera vad riksdagen beslöt i juni 1984 om fördelningen av de här medlen:

” – de inlutna medlen skall användas till utökade insatser i fråga om forskning, rådgivning och miljöförbättrande åtgärder. Avgifterna bör således i stor utsträckning användas för sådan forskning och rådgivning som kan främja en minskning av behovet och användandet av handelsgödsel och bekämpningsmedel i jordbruket. Vidare bör speciellt beaktas arbetsmiljön

för dem som hanterar preparaten.”

Jag tycker att riksdagen fattade ett klokt beslut i juni 1984. Vi har lagt fram förslag som anpassar sig till det här riksdagsbeslutet. Det enda undantag vi gör är att vi även accepterar en viss summa pengar till skogsforskning. Det står ingenting om det i det ursprungliga beslutet. Möjligen kan man med god vilja tolka det därhän. Däremot tycker vi att de medel som skall anslås för ändamålet bör grunda sig på skogsbrukets användning av handelsgödsel. Därför kommer vi fram till en anslagsnivå som inte stämmer med regeringens, utan det är en avsevärd skillnad. Vi accepterar 8 milj. kr. till den här typen av forskning men regeringen ungefär 30 milj. Vårt ställningstagande är grundat på skogsbrukets användning av de här medlen.

När det gäller de 8 milj. kr. som föreslås anvisas till naturvetenskapliga forskningsrådet, vill vi bestämma användningen av medlen. Det är ju inte vanligt att riksdagen uttalar sig i sådana frågor och så att säga styr forskningen – det skall ske på annat sätt – men vi tycker att riksdagsbeslutet i den frågan ändå anvisar det kravet att medlen skall användas på ett visst sätt. Därför säger vi att medlen bör användas till forskning om hur bl. a. kemiska, fysiologiska och biologiska samband påverkas av användningen av gödselmedel och bekämpningsmedel.

En annan viktig del i beslutet gällde rådgivning. Vi har den uppfattningen att en opartisk, korrekt rådgivning i de här frågorna är en mycket viktig faktor när det gäller att förändra gödselmedelsanvändningen på ett ur miljösynpunkt riktigt sätt. Det bör vara en rådgivning som är företagsinriktad och företagsanpassad. Här har regeringen föreslagit 5 milj. kr. och att lantbruksnämnderna skall fördela pengarna. Samtidigt har man dock förslag om taxesättning som gör att miljöeffekten av dessa pengar blir mycket måttlig. Till att börja med tycker vi det är bättre att öka anslaget, eftersom vi anser att frågan är utomordentligt viktig, och dessutom tycker vi att det är rimligare att lantbruksstyrelsen får i uppdrag att fördela medlen. För att uppmuntra konkurrens på detta område bör lantbruksstyrelsen släppa fram inte bara lantbruksnämnderna utan även t. ex. hushållningssällskapen på detta område. Vi föreslår också att man tar bort 28 milj. kr. från kalkningsanslaget, som tas från dessa medel, helt enkelt därför att vi inte kan finna att en sådan användning står i överensstämmelse med riksdagens fattade beslut. I och för sig är ändamålet viktigt, men vi har funnit anledning att placera pengarna på annat sätt.

Regeringen föreslår 15 milj. kr. till etanolutredningen för att planera en fullskaleanläggning. Det är inte i motsatsställning till en eventuell etanolanvändning i framtiden som vi anser att dessa pengar inte skall anslås, utan det är snarare så att vi anser att det ligger utanför riksdagens beslutsområde att fördela dem till detta ändamål.

En annan viktig punkt är forskningen om växtnäringsläckage till Laholmsbukten. Här har regeringen föreslagit 2 milj. kr. Vi tycker att detta är ett område som fordrar forskning och föreslår därför en ökning av detta anslag. Det är ju ett av de områden som verkligen behöver en kartläggning som ställer stora krav på medel. Vi tycker också att det är viktigt att man tar med läckage av bekämpningsmedel i denna undersökning. Det finns data som tyder på att det, i varje fall när det gäller vissa växtskyddsmedel, sker ett relativt betydande utläckage.

Även i fråga om Ringsjöområdet föreslår vi ökade anslag. Det här är ett testområde. Regeringen föreslår 3 milj. kr. Bedömningen är att kostnaden kommer att uppgå till 18 milj. kr., och vi föreslår att man fyller ut med 15 milj. kr. för att komma upp i den nivån.

En av de viktigaste punkterna i vårt förslag är att komma till rätta med de problem man för närvarande har på stallgödselhanteringsområdet. Här lägger vi största delen av pengarna. Vi finner det lämpligt eftersom det i riksdagsbeslutet uttryckligen talas om miljöförbättrande åtgärder. Här finns det ett område där man direkt kan göra en betydande insats. Inte mindre än 31 milj. kr. anslås till just detta ändamål. Här har regeringen inga resurser. Skillnaden är alltså betydande.

Detta är de förslag som finns inom detta område. Vi har uppfattningen att de på ett betydligt bättre sätt anpassar sig till riksdagens beslut än vad regeringens förslag gör.

Anf. 112 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Jag fick naturskyddsföreningens tidskrift "Sveriges Natur" i går. Där finns på första sidan en bild av en sälunge, och rubriken lyder: "En nyfödd sälunge på Östersjöns is – livet blir grymt i det giftiga havet."

Den här rubriken är ett exempel på vad som håller på att ske. Försurningen och skogsdöden är ett hot. Luftföroreningarna skadar ozonlagret och medför utsläpp av tungmetaller och gifter. Våra vatten förorenas, och Östersjöns tillstånd är ett exempel på detta.

I dag diskuterar vi statsbudgeten och då speciellt den del av budgeten som ligger under jordbruksdepartementet. Statsbudgetens utgiftssida slutar på 335,5 miljarder kronor. Jordbruksdepartementet har ansvar för 6,5 miljarder av denna totalsumma. Går vi sedan in och studerar sammanfattningen i jordbruksdepartementets petita hittar vi långt ned i tabellen anslagen till miljövärd, 504 miljoner. Ungefär 9 % av jordbruksdepartementets anslag går till miljövärd. Jämför man i stället med statsbudgetens totala utgiftssida blir anslagen inte mer än ungefär 1,5 %. Eftersom en del av kostnaderna täcks av miljöavgifter, kan vi göra den beräkningen att av varje tusenlapp som vi betalar i skatt går inte mer än ungefär en krona till miljövärd. Det säger något om vad den omfattande miljödebatten och de kraftfulla deklarationerna konkret ger i utfall i statsbudgeten.

Jag är naturligtvis medveten om att det finns myndigheter med miljöansvar som har kostnaderna täckta på andra ställen och att miljöansvaret bygger på lagstiftning och åtgärder. Men som en belysning av miljöfrågornas status är det ändå viktigt att göra den markering jag nyss har gjort. Folkpartiet prioriterar i sitt budgetförslag miljövärdet. Men det är inte så att våra anslag skulle vara tillräckliga inför de stora behov som finns. Totalt vill vi tillföra miljövärdet ca 40 miljoner mer än regeringen. Dessutom vill vi att 30 miljoner av handelsgödselmedlen skall användas för forskning inom jordbrukssektorn. Genom besparingar på andra konton kan vi göra detta utan att skogsforskningen drabbas. Försurningsforskningen är naturligtvis mycket angelägen.

Jag går tillbaka till början av mitt anförande. Sälarna i Östersjön är hotade av miljögifter. Vi har i jordbruksutskottet fått en skakande redogörelse för

de förändringar som är på gång inom de olika sälarterna. De är utrotningshotade, och det gäller också många andra arter inom såväl flora som fauna. Det är bra att Världsnaturfonden finns, och det är bra att privata företag ställer upp och sponsrar bevarandeinsatser. Naturvårdsverket har i flera år begärt ett anslag för flora- och faunavård. Staten har också ett miljöansvar. Sverige har undertecknat Bernkonventionen, och det medför förpliktelser. Folkpartiet föreslår att flora- och faunavården skall få ett särskilt anslag på 2 milj. kr. Det är med stort beklagande jag konstaterar att inte något av de övriga partierna ställer upp bakom detta yrkande.

Herr talman! En god vän från Värmland har sänt över ett tidningsurklipp till mig. Det handlade om en person som fått avverkningsförbud därför att en sällsynt fågel hade byggt bo i hans skog. Varför skall jag ensam bära kostnaden? säger den lantbrukare som är markägare. Ja, det beror bl. a. på att anslagen för bildande av nationalparker, naturreservat och naturvårdsområden och för underhåll av dessa områden är alldeles otillräckliga. Folkpartiet föreslår högre anslag för både markinköp och underhåll. Dessutom anser vi att domänverket bör överföra 15 miljoner till naturvårdsfonden bl. a. för att underlätta markbyten.

I dag har också skogsvårdsavgiften diskuterats. Från folkpartiets sida anser vi att denna avgift bör finnas kvar för skogsvårdande uppgifter, och vi tror att miljöinsatserna därvid i framtiden kommer att få större betydelse. Vi menar t. o. m. att det kan vara oansvarigt att föreslå ett avskaffande av skogsvårdsavgiften. Det är dock viktigt att understryka att de pengar som flyter in genom skogsvårdsavgiften skall användas för insatser inom skogsvården. Den nuvarande regeringen har en stor förmåga att förvandla avgifter av den arten till vanliga skatter.

Alternativ odling, exempelvis naturvård som består i att människor ägnar sig åt att hålla landskap öppna med hjälp av fårskötsel, bör få möjlighet till ökat stöd. Inom vissa områden av landet, exempelvis Västernorrland, har insatser av den arten betydelse för behållandet av det öppna landskapet.

Herr talman! Folkpartiet har den uppfattningen att vi behöver ett miljödepartement, och det framstår allt tydligare att inrättandet av ett sådant är en nödvändig åtgärd för att vi skall kunna få en helhetssyn på miljöfrågorna. Inte minst framgår detta när vi diskuterar budgetfrågorna. Miljöfrågorna är för viktiga och för angelägna för att kunna vara ett bihang till jordbruksfrågorna.

Det kan ibland finnas ett motsatsförhållande mellan jordbruk och miljö, en motsatsställning som är likartad vad som kan förekomma inom andra näringar. Detta konstaterande från min sida får inte ses som någon speciell kritik mot jordbruket. Men det är viktigt att slå fast att miljöfrågorna inte får komma på undantag. Det finns risk för detta när de hanteras i samma sammanhang som frågor som gäller så viktiga näringar som jordbruket och skogsbruket.

Herr talman! Med vad jag nu har sagt yrkar jag bifall till reservationerna 17, 47, 62, 63, 65, 67, 68, 71 och 77. Dessutom yrkar jag bifall till samtliga de övriga reservationer i betänkandet där folkpartiets representanter finns med. Jag yrkar också bifall till reservation 52, som Kerstin Gellerman tidigare i dag har yrkat bifall till. I övrigt, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 113 ULF LÖNNQVIST (s):

Herr talman! Miljöfrågorna möts av ett allt större intresse. Det är naturligt och riktigt, eftersom frågorna kring vår livsmiljö är avgörande för möjligheterna till en dräglig tillvaro i nuet, men också för framtida generationers möjligheter att bygga sitt samhälle.

Målet för miljöpolitiken är att stoppa miljöförstörelsen var den än förekommer och att så långt möjligt söka återställa redan förstörd miljö. I detta mål inryms självfallet också strävan att på olika områden söka förebygga miljöförstörelse. Det är alltid den effektivaste vägen. Att lösa problem när de väl uppträtt är alltid svårare.

För socialdemokraterna är det viktigt att söka trygga alla människors rätt till en god livsmiljö. Det gäller såväl nationellt som internationellt. Enligt vår mening får materiellt välstånd inte köpas till priset av rovdrift med naturresurser eller allvarliga risker för människors hälsa.

I miljöarbetet har vi använt olika medel. Med forskningens hjälp får vi kunskap om problemen men också metoder för att lösa dem.

Med hjälp av planering på olika områden skaffar vi oss instrument för att skapa ett säkrare beslutsunderlag. Planering i sig löser inte problem, men planering ger oss förutsättningar att fatta så bra beslut som möjligt.

Mängden av lagar på miljöområdet är ett uttryck för samhällets strävan att dra upp de gränser inom vilka olika verksamheter måste bedrivas för att vara acceptabla från miljösynpunkt. Det gäller industriell och kommunal verksamhet, men gränserna gäller också för var och en av oss som enskilda individer.

Det krävs en administration som kan sätta kraft bakom lagar och bestämmelser. Så har koncessionsnämnden för miljöskydd, naturvårdsverket, länsstyrelsernas naturvårdsenheter och de kommunala miljö- och hälsoskyddsnämnderna vuxit fram.

Vi strävar efter att återvinna så mycket som möjligt av det som en gång använts. Återvinning är ett sätt att minska behovet att ta i anspråk orörda naturresurser. Så blir också återvinningen ett viktigt inslag i en aktiv miljöpolitik.

Det internationella samarbetet är kanske viktigare på miljöns område än på flertalet andra. Med vattnets och vindens hjälp sprids föroreningar långt bort från utsläppskällan. Föroreningar i ett land kan vålla miljöproblem i ett annat. Därför måste vi bedriva ett omfattande internationellt samarbete.

Så ser de medel ut som vi arbetar med för att söka uppnå de mål vi ställt upp på miljöns område. Reformverksamheten när det gäller den yttre miljön har varit intensiv i vårt land, alltsedan debatten fick fullt genomslag i mitten av 1960-talet och reformverksamheten sköt fart. Jag tror det är på få samhällsområden som omdaning och nytänkandet lett fram till så omfattande reformer som just på miljöområdet. Men samtidigt är det viktigt att stryka under att vi aldrig kan slå oss till ro. Vi måste ständigt fortsätta arbetet för att realisera uppställda mål. Forskarna talar ständigt om för oss var nya problem som hotar vår miljö dyker upp, samtidigt som de ger oss förutsättningar att lösa dem. Vi flyttar ständigt fram våra krav och positioner. Det som kunde accepteras för en kort tid sedan kan i dag vara oacceptabelt. Då måste vi skärpa lagar och bestämmelser, finna vägar att uppnå de mål vi sätter upp.

Därför är miljöfrågorna fascinerande med sin förankring i nuet och sin inriktning mot framtiden.

Vi diskuterar i dag regeringens förslag till miljöpolitiska insatser, som de kommer till uttryck i budgetpropositionen. Totalt anvisas under jordbruks- huvudtiteln drygt 500 milj. kr. för olika områden av miljöpolitiken.

I propositionen understryks nödvändigheten av fortsatta insatser mot luftföroreningar, mot försurningen av mark och vatten, mot den stora användningen av kemikalier, mot övergödningen av våra vattendrag och mot användningen av bekämpningsmedel inom jordbruket samt nödvändigheten av åtgärder för att säkra mark för naturvårdsändamål och ökade forsknings- insatser.

Man kan tycka att det borde vara självklart med en bred parlamentarisk enighet kring insatserna för en bättre miljö. Vi är också eniga i långa stycken. Men likväl framgår det av den långa rad reservationer som fogats till utskottets betänkande att det också finns skiljaktigheter.

Utskottsmajoriteten biträder på samtliga punkter regeringens förslag. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställda avseende punkterna 42 t. o. m. 52 under avsnittet Miljövård samt avslag på under detta avsnitt redovisade motionskrav.

Jag vill, herr talman, närmare kommentera några av de punkter som tas upp i betänkandet.

Under anslaget Mark för naturvård föreslås i propositionen att 40 milj. kr. skall användas för skydd och bevarande av markområden. Det är bl. a. urskogsområden som med hjälp av dessa medel kan säkras. Det är fråga om att skydda unik svensk natur. Regeringens förslag innebär att naturvårdsver- kets äskande på detta område tillgodoses.

I den moderata motionen 735 föreslås att anslaget skall minskas med 20 milj. kr., och således uppgå till 20 miljoner, med motiveringen att det inte är nödvändigt att staten äger marken. Men det är ju inte detta som är det väsentliga. Det viktiga är ju att värdefulla naturområden kan skyddas och säkras för framtiden, och för detta behövs pengar. Slutsatsen av moderat- motionen kan bara bli en: moderaterna har en betydligt lägre ambitionsnivå när det gäller att skydda unik svensk natur för framtiden. Det är ett viktigt klarläggande av den moderata miljöpolitikens innebörd på detta område.

En av de viktigaste miljöfrågor som vi har att diskutera och arbeta med är försurningen av mark och vatten. Riksdagen beslöt förra året, efter förslag av regeringen, om ett aktionsprogram för att minska svaveldioxidutsläppen med 65 % fram till mitten av 1990-talet jämfört med 1980 års utsläppsnivå. Kväveoxidutsläppen skulle för samma period minska med 30 %. I program- met ingår åtgärder mot industriutsläpp, mot utsläpp från olika värmeanlägg- ningar, övergång till katalytisk avgasrening och blyfri bensen. Vidare insatser för forskning och inventering samt för kalkning av sjöar och vattendrag. Regeringen föreslår i propositionen att det särskilda anslaget till bl. a. kalkning av sjöar och vattendrag skall räknas upp med 28 milj. kr. från 135 till 163 miljoner. Det är i enlighet med naturvårdsverkets förslag, men det är också i enlighet med den plan riksdagen i våras lade fast.

I motion 284 föreslår moderaterna att anslaget skall minskas med 28 milj. kr. till 135 miljoner, dvs. vara oförändrat jämfört med föregående år.

Även här visar moderaterna sitt rätta miljö-jag. Man är inte beredd att medverka till den erforderliga satsningen för att bekämpa försurningen. Det räcker i dag inte att minska de förorenande utsläppen. Vi måste också genom akutsjukvård på detta område söka klara försurade sjöar, grundvatten och mark. Gör vi inte det är sjöarna hopplöst förlorade. Och konsekvenserna när det gäller grundvattnet kan bli ödesdigra. Det är beklagligt att moderaterna ställer sig utanför denna satsning.

Herr talman! Miljö handlar om den ofattbara mångfald av varelser som vi delar livsutrymmet med på en skön planet. Det handlar om skogar, sjöar och stränder, om sådant som är lätt att skada och så svårt att ställa till rätta. Miljö handlar om de gränser som naturen måste få sätta för människans tillvaro men också om de rika möjligheter som den ger oss. Miljöpolitik kräver ödmjukhet inför naturens storhet och inför de omprövningar som ibland kan bli nödvändiga. Den kräver beslutsamhet och handlingskraft.

Herr talman! Med detta yrkar jag än en gång bifall till punkterna 42–52 under rubriken Miljövård i jordbruksutskottets betänkande 13.

Anf. 114 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! I mitt inledningsanförande sade jag att det finns en stor skillnad mellan den omfattande miljödebatten och de kraftfulla deklARATIONERNA jämfört med de konkreta resultaten i statsbudgeten. Detta yttrande tycker jag blir ännu tydligare sedan jag har lyssnat på Ulf Lönnqvists anförande. Jag skulle vilja ställa några frågor till Ulf Lönnqvist.

Hur ser Ulf Lönnqvist på att miljöanslaget bara är en 1 % av statsbudgeten? Hur ser Ulf Lönnqvist på det förhållandet att miljöanslagen under socialdemokraternas regeringsperiod står och stampar på oförändrad nivå och i vissa avseenden har sänkts? Hur ser Ulf Lönnqvist på behovet av ett flora- och faunanslag? Det har naturvårdsverket länge begärt. Hur ser Ulf Lönnqvist på att anslagen för markförvärv är otillräckliga trots att det nu finns 40 miljoner? Hur ser Ulf Lönnqvist på att det inte finns tillräckligt med pengar för att underhålla de naturreservat som vi redan nu har? Hur ser slutligen Ulf Lönnqvist på att naturvårdsenheterna i norr inte har resurser för att hänga med i inventeringsarbetet med fjällskogarna?

Anf. 115 IVAR VIRGIN (m) replik:

Herr talman! Jag tycker mig kunna registrera ett annat tonläge i Ulf Lönnqvists inlägg nu än vad vi fått uppleva på senare tid. Den första delen av inlägget var statsmannaord som jag till stor del kan instämma i. Jag registrerar faktiskt med glädje detta sympatiska tonläge i inlägget.

Ulf Lönnqvist tog upp det internationella samarbetet. Det är ju ett område där moderata samlingspartiet har lagt fram en rad förslag, av vilka vissa har vunnit riksdagens bifall. Jag vill bara ta upp ett exempel, och det gäller luftvårdsavgifterna. Där sträver man efter att i förhandlingarna med andra länder genom avgifter få fram medel till fonder som sedan kan användas till investeringar i luftvård.

Beträffande vårt förslag att sänka anslaget för mark till naturvård tycker jag att jag väldigt noggrant redovisade bakgrunden. Det kan upplevas som att vi har en lägre ambitionsnivå, men det kan också upplevas som att vi sätter

betydligt större tilltro till den enskildes möjligheter att medverka i det viktiga naturvårdsarbetet. Vi kan helt enkelt ha olika sätt att se på den enskilde skogsbrukarens möjligheter att delta i detta viktiga arbete.

Vad gäller kalkningen av sjöar är det alldeles riktigt att vi vill dra ner anslaget med 28 miljoner. Det beror på att vi anser att dessa pengar så att säga är böndernas insats där riksdagen har fattat beslut om hur dessa skall användas. Vi finner inte att ändamålet är korrekt i förhållande till riksdagens beslut. Ett område som jag nämnde i mitt första inlägg och som vi vill satsa på är gödselvårdsanläggningar. Den satsningen motsvarar ungefär dessa 28 miljoner. 31 miljoner till gödselvårdsanläggningar kan säkert ge lika bra eller bättre effekt än kalkningen av sjöar.

Vad sedan gäller luftvärden tycker jag att Ulf Lönnqvist i sitt nästa inlägg kunde markera att han stöder vårt och centerpartiets förslag om gränsvärdena för kolförbränning. På det viset skulle vi kunna åstadkomma en snabb förbättring av det svenska lufthavet.

Anf. 116 ULF LÖNNQVIST (s) replik:

Herr talman! Lars Ernestam ställde en lång rad frågor. Jag skall besvara en del av dem.

Beträffande frågan om ett speciellt anslag för flora och fauna, som Lars Ernestam mycket riktigt påpekade att naturvårdsverket begärt, vill jag erinra om att det under anslagsposten H 14 i jordbrukshuvudtiteln om särskilda projekt på miljövårdens område finns upptagna särskilda pengar till naturvårdsåtgärder i odlingslandskapen. Det är ett tillgodoseende av naturvårdsverkets intresse av att göra insatser på detta område. I det fallet har vi alltså tillmötesgått Lars Ernestam.

Lars Ernestam säger att anslagen till markförvärv är otillräckliga, slår sig för bröstet och hävdar: Vi har ändå föreslagit 5 miljoner mer. Regeringen har följt den ansvariga myndighetens anslagsäskande, på kronan när. Naturvårdsverket har begärt 40 milj. kr. Regeringen har förordat 40 milj. kr., och det gör också utskottsmajoriteten.

Lars Ernestam hävdar sedan att anslagen till miljövård, som han mäter i promille av statsbudgeten, är otillräckliga. Man kan alltid diskutera vad som är tillräckligt och otillräckligt. Men jag angav i min inledning att arbetet med att begränsa miljöföroreningar och utsläpp går fram med hjälp av andra medel än anslag över statsbudgeten. Det är följande gamla princip som här gäller: Den som utsätter omgivningen för miljöstörningar har att betala kostnaderna för att man skall kunna stoppa och undvika sådana störningar.

Anslagen som tas upp över budgeten syftar till att ge de instanser som skall sätta kraft bakom lagarna resurser för detta och till att åstadkomma forskning och utveckling. I dessa avseenden görs det insatser. Man kan säkert alltid önska sig mer pengar – det gäller på alla områden – men utskottsmajoriteten har, i likhet med regeringen, ansett att anslagen är tämligen väl avvägda. Jag tycker nog att det skorrar litet illa när Lars Ernestam vill göra ett mycket stort nummer av att folkpartiet lagt sitt förslag några miljoner över regeringens.

Anf. 117 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Ulf Lönnqvist sade att vi har föreslagit "några miljoner" mer. 40 miljoner är inte så litet pengar. Jag sade också att våra anslagsförslag är otillräckliga och att miljövården över huvud taget har för små resurser. 40 miljoner är ändå ganska mycket i förhållande till de 504 miljoner som föreslås i budgeten.

Ulf Lönnqvist nämnde det speciella anslaget på 14 milj. kr. Det är bra att detta anslag har kommit till. Vi föreslår en ökning av anslaget med ytterligare 5 milj. kr., till 19 milj. kr. Vi menar att detta anslag bör användas för speciella insatser just i odlingslandskapet. Flora- och faunaanslaget behövs på många andra områden utanför odlingslandskapet, bl. a. skogsmarken och sjön. Jag angav tidigare sälarna som ett exempel. Det fordras därför ett särskilt flora- och faunaanslag också.

Så några ord om anslaget för markinköp. Oavsett vad naturvårdsverket har begärt, vet vi att det är brist på resurser i förhållande till de objekt som man vill spara. Därför föreslår vi att anslaget skall höjas med 5 miljoner. Men jag vill också nämna de ytterligare 15 miljoner som vi menar bör komma detta område till del genom överföring från domänfonden till naturvårdsfonden.

Slutligen: Vi är överens om att de stora insatserna skall göras genom lagstiftning och på annat sätt. Det sade jag i mitt anförande. På den punkten tror jag inte att det finns så stora skillnader i uppfattningen mellan Ulf Lönnqvist och mig.

Anf. 118 IVAR VIRGIN (m) replik:

Herr talman! Jag registrerade att Ulf Lönnqvist inte berörde något av vad jag hade sagt i mitt inlägg, men jag vill ändå något kommentera de problem som han tog upp, bl. a. kväveutsläppen. Det är en rätt intressant siffra att åkermarken årligen tillförs 240 000 ton kväve. Samtidigt tillförs, via lufthavet, svensk mark 300 000 ton kväveoxider.

Även om siffrorna inte är riktigt jämförbara, ger de ändå en viss uppfattning om förhållandet mellan de olika föroreningskällorna. Vi kan konstatera att nedfallet från luften dessutom sker under hela året vid tidpunkter när växtligheten inte kan ta upp kväveoxiden, och det är ett utomordentligt allvarligt problem.

Detta problem har jordbruksministern berört i en artikel i Miljöaktuellt, där han säger att trädesbruket skall återinföras. Syftet sägs vara att dra ner överskotten, men det verkar även vara för att minska läckaget av växtnäring till vatten.

Jag tycker att Ulf Lönnqvist skall tala med sin chef och för honom redovisa de försök som har gjorts av bl. a. Hushållningssällskapet i Halland. Där har man upptäckt att trädesbruket ger exakt lika stora utsläpp till vatten som en normalt skött spannmålsgröda. Den rekommendation som jordbruksministern ger är alltså i själva verket rätt farlig. Vad han skulle kunna rekommendera är vallodling eller en gröda som tog upp det kväve som hela tiden produceras i marken. Trädesbruket är knappast någon miljövänlig åtgärd för att komma till rätta med dessa problem.

Anf. 119 ULF LÖNNQVIST (s) replik:

Herr talman! Jag har också, Lars Ernestam, hastigt försökt räkna ut hur mycket det kan skilja i pengar mellan folkpartiets och utskottsmajoritetens förslag. Jag kan dess värre inte få det till 40 milj. kr., men det är möjligt att jag inte fått med allt. Min summering stannar vid ungefär hälften.

När det gäller det som Ivar Virgin tidigare sade om tonläget i debatten, vill jag gärna framhålla att jag ser miljöområdet som ett område där vi med gemensam ansträngningar och under stor samstämmighet borde söka föra dessa frågor till en positiv lösning för både nuvarande och kommande generationers skull. Det borde vara mera som förenade än som skiljde. Visst kan vi utifrån olika utgångspunkter vilja angripa problemen på olika sätt, och visst kan vi anlägga olika principiella synpunkter på vilka problem som bör lösas och hur det skall ske. Men frågorna är så pass viktiga och stora att det borde vara möjligt att nå ett brett samförstånd.

Jag beklagade därför att moderaterna på två väsentliga punkter hade ställt sig vid sidan av utskottsmajoritetens skrivningar, dels beträffande anslaget till bekämpande av försurning, dels beträffande förvärv av värdefulla och unika markområden.

När det gäller frågan om kvävet inom jordbruket är det vår bestämda uppfattning att användningen måste minska av de gödningsmedel som tillför marken kväve i sådan utsträckning att det leder till läckage och därmed hot mot vattendrag och grundvatten. I dag kommer det framför allt varningssignaler om situationen i haven runt om vårt land. Det kommer att bli en angelägen och näraliggande uppgift att i alla de sammanhang och på alla de områden där läckage till haven skadar och påverkar dem vidta sådana åtgärder att vi kan dra ner användningen av gödningsmedel och därmed minska läckaget i haven och få till stånd en bättre situation på miljöns område.

Andre vice talmannen anmälde att Lars Ernestam och Ivar Virgin anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 120 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Ulf Lönnqvist avslutade med ett angrepp på moderata samlingspartiet när det gällde vår strävan att göra insatser för miljön. Vi har den bestämda målsättningen att göra allt vad som kan göras för att det skall bli en bra miljö i framtiden. Ulf Lönnqvist tog upp frågan om kvävet inom jordbruket och tillämpade den enkla metoden att tala om att man var beredd att göra allt för att minska användningen av handelsgödsel som kunde åstadkomma stora skador. Jag tror, herr talman, att Ulf Lönnqvist gör det alltför enkelt för sig när han använder den debattmetoden. Det är i dag en villfarelse att tro att det enbart är handelsgödseln som används i svenskt jordbruk som skapar problem. Jag tror det vore bra om Ulf Lönnqvist försökte fördjupa sina insikter på detta område. Då tror jag också att hans insatser när det gäller miljösträvandena skulle kunna förbättras.

Herr talman! Dagsläget för svenskt jordbruk och svensk livsmedelsproduktion kan betecknas som mycket allvarligt. Det är låg lönsamhet, och den överproduktion som finns pressar priserna nedåt. Många brukare av

rationella jordbruksenheter lider i dag svårt av dålig lönsamhet, och oron för framtiden är mycket stor. Jordbruksutskottets ledamöter har i början av denna vecka vid en resa i mitt hemlän, Kristianstads län, kunnat konstatera detta.

Läget i vår omvärld är också pressat. I förra veckan tillkännagavs att EG-länderna, som har mycket stora överskott av bl. a. animalier, skulle satsa ytterligare tiotalet miljarder för att lyfta ut överskottet på en världsmarknad, som redan kännetecknas av rena dumpingspriser. Detta betyder, herr talman, att våra produktionsöverskott framöver blir ännu svårare att lyfta ut till rimliga priser. De s. k. exportkostnaderna ökar, och producenterna, som redan pressas hårt av t. ex. höga slaktdjursavgifter, kan komma att drabbas ytterligare.

Lantbruket orkar inte bära kostnaderna för denna export och samtidigt klara kostnaderna för att hålla all åkermark i bruk. Det är därför synnerligen viktigt att det nu fattas ett beslut om statens 40-procentiga ansvar för spannmålsexporten. Ett annat beslut i spannmålsfrågan skulle vara ett slag mot livsmedelstryggheten och ett svek mot jordbruket. Herr talman! Det gäller nu att det ekonomiska ansvaret fullföljs gentemot näringen.

Anpassningen till bättre produktionsbalans inom animalieproduktionen är på väg. Det kan konstateras att en snabbare produktionsminskning än beräknat skett inom mjölkproduktionen. Nära balans på köttssidan kan vara möjlig om något år. Fläskproduktionen minskar också. Det tar dock längre tid. Herr talman! Det är angeläget att den anpassning som nu sker genom näringens egen strävan underlättas så till vida att myndighetsbeslut inte försvårar eller fördröjer de nödvändiga åtgärderna. I det korta perspektivet kan det bli nödvändigt att friköpa stallplatser inom fläskproduktionen och på vegetabiliesidan överväga någon form av t. ex. jordbank. Åtgärder behövs, och snara sådana, för att inte lantbruket skall förblöda.

Herr talman! Det senaste halvåret har kännetecknats av en märklig debatt om svenskt jordbruk och metoderna inom svensk livsmedelsproduktion. Debatten har präglats av mycken okunnighet, tro och tyckande och kan i många stycken liknas vid utspel, riktade mot alla som är verksamma inom livsmedelsproduktionen – såväl på råvarusidan som inom vidareförädlingen. Konsumtionen har minskat, och det kan bero på den dåliga och osakliga debatt som har förekommit.

De frågor konsumenten kan ställa efter denna debatt kring döda husdjur, antibiotika, slaktmetoder, lossnande komagar, stallmiljö, djurhälsa, bekämpningsmedel, handelsgödsel osv. är många, och oron är stor. Men svaren från myndigheter och andra har varit få och knapphändiga. Det är djupt beklagligt.

Faktum kvarstår: Svenska lantbruksråvaror och livsmedel står internationellt på en mycket hög nivå såväl hygieniskt som kvalitativt. Konsumenterna kan vara trygga.

Vi måste, liksom hittills, också framöver bygga vår livsmedelsproduktion på kunskap och fakta. Forskning och utveckling samt beprövad erfarenhet och ansvar måste väga tungt.

Det är också logiskt att kräva att det på importerade livsmedel ställs samma krav som på de svenskproducerade, såväl då det gäller odlingsmeto-

der som behandling vid vidareförädling och distribution. Så är det inte i dag. Kraven är högre på de svenskproducerade varorna, inte minst då det gäller användning av bekämpningsmedel och hållbarhetsbehandling.

Jag vill fråga regeringsföreträdare i denna debatt: Är det inte rimligt att samma krav ställs på livsmedel oavsett var de producerats? Och ytterligare en fråga som tas upp i propositionen: Det talas om en utredning kring produktionen av socker och andra sötningsmedel, sprit och stärkelse. Jag skulle vilja fråga när den utredningen kommer och vilka direktiv man kan förvänta.

Herr talman! I regeringens proposition 1985/86:100 liksom i det betänkande vi nu diskuterar behandlas många för jordbruket viktiga frågor. De har redan berörts av mina partikamrater i utskottet, varför jag nu nöjer mig med att yrka bifall till samtliga reservationer undertecknade av moderater.

Anf. 121 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Jag skall tala om de delar av propositionen som handlar om forskning. Forskning är någonting oerhört framtidsinriktat, och därför kan det kanske kännas konstigt att tala om det så här vid dagens slut.

Kraven ökar på de areella näringarna, och den forskning som skall vara upplysande på vägen mot en nyorientering och en anpassning till kraven måste få goda villkor och frihet att omprioritera vid behov.

Tidigare har främst kravet på avkastning och effektivitet beaktats i näringen. Nu är det mera aktuellt att fråga efter djurhälsa, markstruktur, växtnärbalans, ja, över huvud taget mera hänsyn till biologiska behov och långsiktig produktionsförmåga.

Luftföroreningarna skadar skogsvegetation, och de påverkar troligen också jordbruksgrödor. Också den klimatförändring som koldioxidutsläpp långsiktigt leder till skulle drastiskt kunna förändra villkoren för odling och skogsbruk i Sverige. Därför har försurningsprogrammet stor betydelse långsiktigt också för jordbruket.

Det finns mycket av samverkansmekanismer mellan växter och mikroorganismer och alla de flöden av näring och energi som ofta i dag hindras eller stressas fram. Ofta sker det på grund av en teknik som inte anpassats till de naturliga behoven.

Sveriges lantbruksuniversitet har tagit upp lantbrukets och skogsbrukets aktuella problem om forskning och utbildning på ett tvärsektorielt sätt. Det är för närvarande många institutioner som måste bidra till forskningen om de alternativa produktionsformerna.

Eftersom det är så många institutioner – markvetenskap, växtfysiologi, lantbruksekonomi – är en speciell professur i alternativa produktionsformer inte det rätta sättet att ge dessa produktionsformer en bred belysning och åstadkomma en kunskapsför djupning på detta område. Därför, herr talman, yrkar jag avslag på reservation 43.

En stor del av medlen till den aktuella forskningen kring miljö- och kvalitetskraven kommer genom förmedling av skogs- och jordbrukets forskningsråd, som är en institution där lantbrukets organisationer är mycket väl företrädade. Därför är en speciell fond för förmedling av gödselavgiftsmedel onödigt. Av den anledningen avvisar vi socialdemokrater kraven i

reservation 45. Jag yrkar avslag på den.

Debatten om livsmedelsöverskotten och om livsmedelskvaliteten har varit en ständig följeslagare i det senaste årets massmediabevakning i samhället. Proposition 74 är ett regeringsförslag om medel till så viktiga forskningsinsatser som just om alternativa produktionsmetoder i jordbruket, om ökad rådgivning till jordbruket och om särskilda miljövårdsprojekt i anslutning till jordbruket samt om skogsforskning. Allt detta finansieras genom inkomster av avgifter på handelsgödsel, som per den 1 juli 1985 uppgick till 118,7 milj. kr. Det är ett ganska stort belopp som vi i år har fått disponera till ytterligare forskning på detta område.

Det har under den allmänna motionstiden väckts många motioner om s. k. alternativ odling, om nya produktionsformer, djurhållning, m. m. Det framstår som egendomligt att flera partier motionsledes framfört att handelsgödselavgiften bör upphöra fr. o. m. juni 1986 när de egentligen bejakar det tvärvetenskapliga forskningsprogrammet, som ju är flerårigt och där man just vill söka sig fram till produktionsformer i jordbruket som kan förena effektivitet och hänsyn till miljön. Det innebär en ökad satsning på ekologisk forskning för att klarlägga viktiga biologiska samband. Det är inget som vi klarar på ett år, herr talman! Det behövs forskningsmedel under minst en femårsperiod för att klara det. Därför behövs pengarna. Det gäller också att konsumenternas krav på bättre livsmedelskvalitet blir tillfredsställda. Därför skall ytterligare satsningar på en sammanhållen livsmedelsforskning göras senare.

Avgifterna på gödselmedel har dels haft en begränsande inverkan på användningen av handelsgödsel, vilket man har kunnat se i bl. a. AB Supras redovisning från i år, dels också givit en medelsförstärkning till jordbrukets miljö- och skogsforskning, som är mycket angelägen och som just i ett ansträngt budgetläge säkert annars inte hade fått så mycket pengar. Därför, herr talman, yrkar jag avslag på reservationerna 56 och 57, där man vill avskaffa dessa handelsgödselavgiftsmedel.

Proposition 74, som utöver budgetpropositionen också behandlas i det betänkande från jordbruksutskottet som vi diskuterar här i kväll, innehåller förslag om en ökad rådgivning för att man skall kunna minska användningen av bekämpningsmedel och för att man skall kunna främja miljövänliga odlingsmetoder. Den omfattar bl. a. ett särskilt Ringsjöprogram med åtgärder för att minska växtnärläckaget och förbättra vattenkvaliteten i sjön. Där föreslås också pengar för att förbättra förhållandena i Laholmsbukten. Av de 119 milj. kr. som man har till förfogande går

17 milj. kr. till jordbruksforskning,

21 milj. kr. till skogsforskning,

5 milj. kr. till rådgivning åt jordbruket,

15 milj. kr. till ett etanolprojekt

61 milj. kr. till olika miljöanknutna projekt, bl. a.

som sagt Laholmsbukten och Ringsjön, där man vet att miljöskadorna har ett direkt samband med en hel del aktiviteter i jordbruket.

Man skall också se över kadmiumhalten i handelsgödsel och i övrigt vidta naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet. Det finns en hel del propäer i både motioner och reservationer om att ändra denna disposition av medlen. En del

Prot. 1985/86:118
16 april 1986

*Jordbruksdeparte-
mentets budget-
förslag*

av motionärerna har gjort det lätt för sig när de har sagt att det skall vara budgetmedel i stället för avgiftsmedel. Det är ett förslag som man inte kan behandla om det inte ges en förklaring till vilket anslag pengarna skall tas ifrån. Fördelningen av avgiftsmedel måste också betraktas som en form av budgetmedel. Därför går det inte att helt och hållet stänga ute dessa medel från att användas även till näraliggande områden.

En del av pengarna har gått till försurningskampen, och det har kritiserats. Försurningen, som drabbar många med kombinerat jord- och skogsbruk, inverkar också menligt på åkermarkens kvalitet. Det är en av orsakerna till att man med dessa pengar vill bidra till kampen mot försurningen. Med anledning av denna syn på fördelningen av medlen på olika viktiga områden för jord- och skogsbruket, t. ex. att ta ökad miljöhänsyn och att ge tillräcklig flexibilitet i detaljanvändningen, yrkar jag, herr talman, avslag på reservationerna 44, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53 och 54. I dessa reservationer föreslås en annan användning av de medel som föreslås i proposition 1985/86:74.

Till slut, herr talman, vill jag säga att det huvudanslag som här har behandlats, nämligen anslaget till lantbruksuniversitetet, gäller anslag till en mycket ovanlig högskola, som arbetar på över 20 orter i vårt land. Den har de senaste åren fått ändra sin verksamhet på många områden just med hänsyn till de nya krav som har ställts på de areella näringarna. På många områden har man tagit miljöhänsyn i sitt arbete. På områdena veterinärmedicin, markvetenskap, växtfysiologi och olika former av landskapsplanering samt landsbygdsutveckling arbetar lantbruksuniversitetet tvärvetenskapligt på alla sektorer för att tillförsäkra att alla verksamheter som man skall arbeta fram utvecklingsvägar för också skall kunna anpassas till ett modernt samhälle där självklara miljöhänsyn tas. Jag tror att det sätt på vilket man arbetar är ett sätt som man inom jordbruket kan vara tillfredsställd med. Därför tycker jag att just den ordning som har kommit till stånd, där man dels använder budgetmedel för att finansiera lantbruksuniversitetets fasta kostnader och grundforskning, dels kan använda handelsgödselmedel till att finansiera speciella projekt som har klar anknytning till jordbrukets miljöhänsyn, verkligen uppfyller riksdagens önskemål när den på sin tid fattade beslut om handelsgödselavgiftsmedlen.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

8 § Kammaren åtskildes kl. 23.50.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD